

Nacionālais attīstības plāns 2028.-2034.gadam
Sākotnējais ietvars (kodols)

V.1.0

Valsts kanceleja

2026

Satura rādītājs

Satura rādītājs	2
Drošība	5
1.1. Ārējā drošība.....	5
1.2. Iekšējā drošība un tiesiskums	6
Paaudžu atjaunotne, izglītība un prasmes, veselība un sociālā drošība	8
2.1. Atbalsts ģimenēm ar bērniem.....	8
2.2. Migrācija un integrācija (iedzīvotāju atgriešanās un piesaiste)	10
2.3. Zināšanas, prasmes un personības izaugsme.....	13
2.4. Kvalitatīva, moderna un pieejama izglītības sistēma	14
2.5. Talanti, darba tirgus un mācīšanās visa mūža garumā	15
2.7. Pieejama un moderna veselības aprūpe.....	19
2.9. Sociālā drošība un sociālā aizsardzība.....	23
Produktīva tautsaimniecība un inovācija, digitalizācija un tehnoloģijas	26
3.1. Konkurētspējīgas nozares un jaunas izaugsmes jomas.....	26
3.2. Uzņēmējdarbības vide, eksports un investīcijas	27
3.3. Kapitāls un ilgtspējīgas publiskās finanses	28
3.4. Zināšanu un talantu kapacitāte	30
3.5. Inovācijas pārvaldība un pieprasījums	32
3.6. Zināšanu pārnese un komercializācija.....	34
3.7. Tehnoloģiskā suverenitāte un noturība	35
3.8. Tehnoloģijās balstīta ekonomika.....	37
3.9. Tehnoloģiski prasmīga, droša un iekļauta sabiedrība	39
Publiskā pārvalde visos līmeņos	40
4.1. Vienota un efektīva publiskā pārvalde	40
4.2. Pierādījumos balstīta un lietotājiorientēta publiskā pārvalde	42
4.3. Atvērta un iesaistoša publiskā pārvalde.....	43
Kultūra, valoda un pilsoniskā sabiedrība	45
5.1. Kultūra - līdzdalība un pieejamība	45
5.2. Latviešu valodas lietojums	45

5.3. Kultūras mantojuma, institūciju infrastruktūras un krājumu noturība	46
5.4. Kultūras ekonomikas attīstība	46
5.5. Saliedētība	47
5.6. Demokrātijas kultūra	48
5.7. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma	49
5.8. Informatīvā telpa	49
Vides ilgtspēja, klimats un enerģija	51
6.1. Klimatneitralitāte, enerģētiskā neatkarība un pielāgošanās klimata pārmaiņām	51
6.2. Dabas kapitāla apsaimniekošana un veselīgas ekosistēmas	54

Drošība

1.1. Ārējā drošība

- **sabiedrības līdzdalība valsts drošībā un uzticēšanās valsts drošības iestādēm, lai aizsargātu neatkarību;**
 - Sasniegt Saeimas noteikto valsts bruņotā spēka lielumu miera laikā (61000, t.sk. 31000 karavīru un 30 000 vispārējas rezerves karavīru).
 - Iemācīt militārās pamatiemaņas pilsoņiem vecumā no 18 līdz 27 gadiem (piemēram, noteiktam Valsts aizsardzības dienestu pabeigušo skaitam vai grupas proporcijai).
 - Celt sabiedrības uzticēšanos Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem (piemēram, no pašreizējiem 65% uz 75%).
- **noteikts minimālais aizsardzības finansējums ilgtermiņā, lai labāk atturētu draudus;**
 - Paredzēt aizsardzības izdevumus vismaz 5% no iekšzemes kopprodukta apjomā.
 - Izveidot un paveikt neatkarīgu aizsardzības izdevumu snieguma izvērtējumu.
 - Mērķtiecīgi piesaistīt arī papildu ārvalstu un starptautisko organizāciju finansējumu aizsardzībai (piem., divpusējā militārā palīdzība, kā arī ES un NATO finanšu instrumenti).
- **aizsardzības iepirkumi ar inovācijām un vietējās industrijas iesaisti, lai uz vietas radītu vairāk nepieciešamo spēju, kā arī ar aizsardzības produktu eksportu daļēji kompensētu pieaugošos aizsardzības izdevumus.**
 - Atbalstīt un izmantot tehnoloģijas, kas nodrošina asimetrisku pārākumu un atdevi, kā arī veidot pētniecības un ražošanas bāzi, kas nodrošina pieejamību šīm tehnoloģijām un to nodrošinājumu Latvijas aizstāvjiem.
 - Noslēgt stratēģiskās partnerības līgumus ar uzņēmumiem katrā NBS kritisko spēju prioritātē (vismaz 6 katrā).
 - Palielināt vietējās aizsardzības industrijas īpatsvaru Latvijas aizsardzības iepirkumos, Latvijas eksportā un nodokļu ieņēmumos.

1.2. Iekšējā drošība un tiesiskums

- **iedzīvotāju sagatavotība un noturība pret riskiem un draudiem, lai spētu aizsargāt savu un apkārtējo veselību un dzīvību ārkārtas situācijās;**
 - Samazināt ugunsgrēkos bojāgājušo cilvēku skaitu.
 - Palielināt agrīnās brīdināšanas paziņojumu pieejamību iedzīvotājiem.
 - Palielināt civilās aizsardzības mācībās iesaistīto civiliedzīvotāju skaitu.
 - Paplašināt civilās aizsardzības prasmju apguvi ārpus valsts pārvaldes un izglītības iestādēm (tiem, kurus neapmāca darbā vai kuriem nav obligāts civilās aizsardzības kurss).
 - Padziļināt kopējos vingrinājumus un savietojamību ar NATO sabiedrotajiem, iesaistot arī civilo sektoru.
 - Ieviest obligātu starpiestāžu mācību un pēcmācību uzlabojumu ciklu ("trenē-mēri-uzlabo").
 - Paplašināt civilās aizsardzības resursu pieejamību, ievērojot teritoriālā taisnīguma principu resursu plānošanā.
 - Nodrošināt patvertnes un krīzes noturības punktus visās pašvaldībās.
- **valsts robežas un pierobežas fiziskā un digitālā uzraudzība, lai nodrošinātu valsts teritorijas neaizskaramību un nekavētu pierobežas attīstību;**
 - Uzlabot sakaru un apraides pārklājumu, kā arī kritisko pakalpojumu sasniedzamību pierobežā.
 - Pabeigt fiziskās un digitālās infrastruktūras izbūvi un iekārtošanu gar visu Latvijas robežas daļu, kas ir arī Eiropas Savienības ārējā robeža.
 - Palielināt amata vietu aizpildījumu Valsts robežsardzē, tostarp īstenojot Valsts aizsardzības dienestu arī Valsts robežsardzē.
 - Attīstīt reģionālās drošības iniciatīvas ar līdzīgi domājošām kaimiņvalstīm (piem., masveida evakuācijas mācības ar Lietuvu).
- **pilnveidota tiesībsargājošo iestāžu darbība, tieslietu un sodu politika, lai uzlabotu sabiedrisko kārtību un drošību, samazinātu sabiedrības iecietību pret likuma pārkāpšanu un celtu uzticēšanos tiesībaizsardzības iestādēm;**
 - Pārskatīt un izvēlēties svarīgākos sodu politikas uzsvarus, vienkāršojot tiesību aizsardzības procesu un tam nepieciešamos līdzekļus.

- Modernizēt policijas, prokuratūras un tiesu darba tehnoloģiskās spējas un operacionālo efektivitāti.
- Palielināt atklāto smago un sevišķi smago noziegumu īpatsvaru no reģistrētajiem.
- Samazināt ieslodzīto un probācijas klientu skaitu.
- Modernizēt ieslodzījuma vietas, lai mazinātu recidīvismu, ieviestu mērogotu resocializāciju, un labāk ievērotu cilvēktiesību prasības (piem., palielinot vietu skaita īpatsvaru ieslodzīto izvietojumam drošos, resocializācijai piemērotos apstākļos).
- Skaidrot vieglāk saprotamā veidā pilsoņa pienākumu līdzsvarojumu ar pamatbrīvībām un tiesībām.
- **samazināts kritiskās infrastruktūras un kritisko sabiedrisko pakalpojumu incidentu atklāšanas un novēršanas laiks, lai nodrošinātu sabiedrībai un tautsaimniecībai svarīgākās vajadzības.**
 - Noteikt hibrīdnoturības un rezerves kapacitātes prasības svarīgākajiem valsts pakalpojumiem un sistēmām, samazinot kritiskās infrastruktūras un kritisko sabiedrisko pakalpojumu incidentu skaitu un novēršanas laiku.
 - Nodrošināt likumā noteiktās pārtikas, zāļu, enerģētiskās un citas materiālās rezerves, tostarp ar lielāku publiskās-privātās partnerības īpatsvaru.
 - Izstrādāt vienotus kiberincidentu klasifikācijas, eskalācijas un reaģēšanas protokolus valsts pārvaldei un kritiskajai infrastruktūrai Latvijā, kā arī starp Baltijas valstīm.
 - Ieviest post-kvantu kriptogrāfiju svarīgākajās valsts sistēmās.

Paaudžu atjaunotne, izglītība un prasmes, veselība un sociālā drošība

2.1. Atbalsts ģimenēm ar bērniem

- **nodrošināt ģimenēm ekonomisko drošību un ilgtspējīgu valsts atbalstu bērnu audzināšanai, kas pieaug progresīvi līdz ar bērnu skaitu ģimenē.**
 - Ieviest progresīvo bērna piedzimšanas atbalsta sistēmu, kas veicina otrā, trešā un nākamo bērnu dzimšanu. Vienreizējs bērnu piedzimšanas pabalsts - 3000 EUR par 1. bērnu; 5000 EUR par 2. bērnu; 7000 EUR par 3. un nākamajiem bērniem;
 - Izveidot universālu bērna audzināšanas atbalsta sistēmu līdz pilngadībai. Universāls bērna kopšanas pabalsts - 200 EUR/mēn. līdz 3 gadu vecumam; 100 EUR/mēn. līdz 18 gadu vecumam.
- **veidot tādu mājokļu politiku, kas nodrošina ģimenes vajadzībām atbilstoša mājokļa pieejamību neatkarīgi no dzīvesvietas reģiona vai bērnu skaita ģimenē, kā arī gados jauniem vecākiem.**
 - Izveidot valsts līdzfinansējuma programmu pirmā mājokļa iegādei jaunajām ģimenēm. Mājokļa subsīdijas jaunām ģimenēm līdz 30% no mājokļa vērtības, maksimums 30 000 EUR;
 - Paplašināt valsts garantiju un procentu likmju atbalsta mehānismus ģimenēm ar bērniem, sekmējot mājokļa iegādi vai būvniecību ilgtermiņa dzīvesvietas nodrošināšanai. Samazināt finansēšanas izmaksas ģimenēm ar bērniem mājokļa iegādei. Atviegloti hipotekārie kredīti, valsts garantija līdz 20%, procentu likmes samazinājums par 1–2 procentpunktiem ģimenēm ar 2+ bērniem.
 - Ieviest teritoriāli diferencētus kredībspējas/ienākumu sliekšņus ALTUM garantijām atbalstāmiem reģioniem, lai novērstu pašreizējo situāciju, kur Latgale saņem tikai 4 % no "Balsts" subsīdijām.
 - Izveidot pašvaldību zemes/mājokļu programmu jaunām ģimenēm (bezmaksas vai simboliska īre uz 10 gadiem apmaiņā pret apņemšanos dzīvot novadā), īstenojot vismaz 10 pašvaldībās ar vissliktāko demogrāfisko situāciju.
 - Paplašināt mājokļu garantiju un hipotēku dzēšanas programmu arī uz maziem, pieejamiem mājokļiem viena vecāka ģimenēm.
- **stiprināt bērnu labbūtību un nodrošināt vienlīdzīgas attīstības iespējas neatkarīgi no ģimenes sastāva vai dzīvesvietas**
 - Ieviest vienotu bērnu agrīnās attīstības skrīningu no dzimšanas līdz 11 gadu vecumam un izveidot Bērna attīstības informācijas sistēmu, apvienojot veselības, izglītības un sociālās jomas datus.

- Izveidot attīstības pediatrijas multidisciplināras atbalsta komandas agrīnās intervences un citu pakalpojumu nodrošināšanai visos plānošanas reģionos.
- Nodrošināt logopēda un psihologa pieejamību katrā skolā atbilstoši bērnu attīstības vajadzībām.
- Izveidot bērnu psihiskās veselības atbalsta centru tīklu.
- Ieviest vienotu bērnu vardarbības un sociālā riska agrīnās identificēšanas sistēmu.
- Izveidot bērnu krīzes palīdzības centrus reģionos.
- paplašināt Uzturlīdzekļu garantiju fonda kapacitāti un piedziņas efektivitāti no vecākiem, kas izvairās maksāt.
- nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi ārpusskolas un interešu izglītības aktivitātēm laukos un pilsētās, pārskatot valsts līdzfinansējuma organizāciju un paredzot, ka ikkatrs bērns ir iesaistīts vismaz vienā ārpusskolas, interešu izglītības vai sporta aktivitātē.
- **mazināt reģionālās atšķirības ģimeņu dzīves apstākļos, pakalpojumu pieejamībā un bērnu aprūpes un izglītības iespējās.**
 - Nodrošināt garantētu un savlaicīgi pieejamu pirmsskolas izglītību visiem bērniem no viena gada vecuma neatkarīgi no dzīvesvietas un ģimenes sociālekonomiskā stāvokļa.
 - Attīstīt daudzveidīgus bērnu agrīnās aprūpes risinājumus, tostarp mikrobērnudārzus, aukļu pakalpojumus un mājaprūpes modeļus, lai nodrošinātu ģimeņu vajadzībām atbilstošu bērnu aprūpes pieejamību, tai skaitā mazapdzīvotās vietās.
 - garantēt pirmsskolas un sākumskolas pieejamību ≤15 km vai ≤30 minūšu attālumā no jebkuras apdzīvotas vietas, ar valsts finansētu skolēnu transportu, kur tas nav iespējams.
 - sasaistīt reģionālo ģimenes atbalstu ar remigrācijas politiku – papildu bonusu remigrantiem, kuri ar bērniem atgriežas uz dzīvi īpaši atbalstāmos reģionos.
- **sekmēt darba un ģimenes dzīves līdzsvaru, radot elastīgākas iespējas vecākiem apvienot profesionālo un ģimenes dzīvi.**
 - Tēva kvota vecāku atvaļinājumā. Veicināt abu vecāku līdzvērtīgu iesaisti bērnu aprūpē, paplašinot tēviem rezervēto vecāku atvaļinājuma daļu un palielinot tās izmantošanu.
 - Elastīgs darba laiks kā standarts, ieviešot ģimenēm draudzīgus nodarbinātības standartus valsts un privātajā sektorā, paplašinot elastīga darba laika un attālināta darba iespējas vecākiem ar bērniem. Garantēt vecākiem ar bērniem līdz 12 gadu vecumam tiesības pieprasīt elastīgu darba laiku vai daļēji attālinātu darbu, ar ierobežotām atteikuma iespējām darba devējam.

- izvērtēt iespēju saīsināt darba nedēļu vai ieviest papildu apmaksātas brīvdienas ģimenēm ar 3+ bērniem.
- **stiprināt ģimeni kā vērtību, paaudžu solidaritāti un iesaisti bērnu aprūpē**
 - Ieviest obligātu demogrāfiskās ietekmes novērtējumu valsts rīcībpolitikām, visiem likumprojektiem, standartizēta metodoloģija, papildinot NA anotācijas ar demogrāfiskās ietekmes novērtējums (DIN)
 - Īstenot sabiedrības informēšanas programmu par ģimenes veidošanu un bērnu audzināšanu.
 - Valsts apmaksāta ART programma - paplašināt medicīniskās apaugļošanas pakalpojumu pieejamību, palielinot valsts apmaksāto procedūru skaitu un paplašinot mērķgrupu loku.
 - Konsultāciju centri ģimenēm un reproduktīvajai veselībai. Izveidot reģionālu ģimeņu, reproduktīvās veselības un vecāku atbalsta centru tīklu, nodrošinot psiholoģisku, medicīnisku un sociālu atbalstu vienuviet.
 - integrēt ģimenes plānošanas un attiecību veidošanas jautājumus skolu programmās, iekļaujot gan reproduktīvo veselību, gan ģimenes veidošanas praktiskos aspektus.
 - izveidot vecvecāku iesaistes atbalsta programmu (piem., elastīgs "vecvecāku atvaļinājums"), stiprinot paaudžu solidaritāti un iesaisti bērnu aprūpē.
 - turpināt ikgadēju daudzbērnu un audžuģimeņu godināšanas tradīciju, paužot sabiedrisko un valsts atzinību.

2.2. Migrācija un integrācija (iedzīvotāju atgriešanās un piesaiste)

- **nodrošināt migrācijas politiku, kas atbilst valsts ekonomiskajām, demogrāfiskajām un drošības interesēm.**
 - Izveidot migrācijas analītikas un prognozēšanas centru, kas nodrošina datus balstītu migrācijas, remigrācijas un integrācijas politikas plānošanu.
 - Izveidot Migrācijas politikas koordinācijas padomi (IeM, EM, ĀM, VDD, PMLP, IZM) ar pilnvarām ikgadēji noteikt kvotas/griestus imigrācijai, pārskatīt izcelsmes valstis un prioritāro profesiju sarakstu atbilstoši 0,1% mērķim
 - Ieviest ikgadēju migrācijas monitoringa ziņojumu Saeimai (TUA/PUA skaits, izcelsmes valstis, nozares, profesijas, drošības riski, atbilstība griestiem)
 - Pastiprināt drošības pārbaudes mehānismu (padziļinātas intervijas, starpvalstu informācijas apmaiņa) augstāka riska izcelsmes valstīm
 - Stiprināt starpresoru sadarbību TUA jaunprātīgas izmantošanas (fiktīva nodarbinātība, fiktīvas laulības) atklāšanai un novēršanai

- **prioritāro profesiju saraksta izveide, kam piesaista termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu un atbilstoši kuram piesaista Latvijas attīstībai nepieciešamos kvalificētos speciālistus, uzņēmējus, pētniekus un studentus.**
 - Ieviest kvalificēto speciālistu atlases sistēmu, kas balstīta profesionālajās kompetencēs, izglītībā, valodu zināšanās un Latvijas attīstības prioritātēm.
 - Absolventu vīza- ieviest ārvalstu studentu noturēšanas programmu, nodrošinot iespēju Latvijas akreditētu augstskolu absolventiem pēc studiju pabeigšanas vēl noteiktu laiku uzturēties Latvijā (pagarināta darba meklēšanas atļauja 9 mēneši) un integrēties darba tirgū, vienkāršojot pāreju no studiju uzturēšanās statusa uz nodarbinātību.
 - Izveidot starpministriju darba grupu (EM, IZM, LM, PMLP, NVA) prioritāro profesiju/nozaru saraksta izstrādei, balstoties uz darba tirgus ilgtermiņa prognozēm un nodrošināt saraksta pārskatīšanu ar noteiktu regularitāti (turpmāk ik 2 gadus)
 - Apstiprināt pirmo prioritāro profesiju sarakstu (profesijas IT, veselības aprūpes, apstrādes rūpniecības, būvniecības, atjaunojamās enerģētikas nozarēs) un sasaistīt to ar paātrinātu TUA izsniegšanas kārtību. Ieviest paātrinātu TUA procedūru kvalificētiem speciālistiem, uzņēmējiem un pētniekiem prioritārajās nozarēs (izskatīšana ≤10 darba dienās)
 - Ieviest nozaru kvotu/griestu sistēmu atbilstoši prioritāro profesiju sarakstam un noteiktajiem ikgadējiem imigrācijas griestiem 0,1% apmērā no iedzīvotāju skaita
- **sekmēt Latvijas valstspiederīgo remigrāciju un atbalstīt viņu veiksmīgu atgriešanos darba tirgū un sabiedriskajā dzīvē.**
 - Izveidot vienotu remigrācijas digitālo platformu, kas nodrošina piekļuvi darba iespējām, mājokļiem, izglītībai, kvalifikāciju atzīšanai un valsts atbalsta instrumentiem.
 - Izveidot remigrācijas atbalsta sistēmu Latvijas valstspiederīgo atgriešanās veicināšanai, nodrošinot finansiālu atbalstu pārcelšanās izmaksām un atbalstu integrācijai darba tirgū pirmajos mēnešos pēc atgriešanās Latvijā. Atgriešanās pabalsts remigrantiem, 300–500 EUR pārcelšanās izmaksām, līdz 1000 EUR/mēn. ienākumu atbalsts 6 mēnešus, budžets 3 milj. EUR gadā.
 - Ieviest ārvalstīs iegūtas kvalifikācijas/grāda paātrinātas atzīšanas mehānismu remigrantiem (līdz 30 dienām)
 - Izveidot adaptācijas un mentoringa programmu remigrantu bērniem izglītības sistēmā, nodrošinot arī psihosociālo atbalstu
- **veicināt iebrāucēju integrāciju Latvijas sabiedrībā, stiprinot latviešu valodas prasmes, pilsonisko līdzdalību un piederības sajūtu Latvijai.**

- Integrācijas standarts imigrantiem - izveidot vienotu integrācijas programmu jauniebraucējiem, apvienojot latviešu valodas apguvi, pilsonisko izglītību, kultūras orientāciju un darba tirgus integrācijas pasākumus.
- Imigrācijas un integrācijas aģentūra - izveidot centralizētu Migrācijas un integrācijas aģentūru kā vienas pieturas pakalpojumu centru migrācijas, remigrācijas, integrācijas un talantu piesaistes jautājumos.
- noteikt latviešu valodas apguvi par obligātu visiem jaunajiem TUA pieprasītājiem, izvirzot mērķi trīs gadu laikā valodu apgūt B1 līmenī
- Izveidot valsts finansētu valodas kursu tīklu (klātienē un tiešsaistē) ar individuālu progresa monitoringu, kura rezultāti pieejami PMLP un VIAA/Latviešu valodas aģentūrai.
- Ieviest obligātu ievadkursu par Latvijas kultūru un vērtībām, personas tiesībām un pienākumiem, dzīvojot Latvijā, pirmo 6 mēnešu laikā pēc TUA saņemšanas.
- **veicināt diasporas iesaisti Latvijas ekonomiskajā, sabiedriskajā un reģionālajā attīstībā.**
 - Izveidot specializētu diasporas investīciju un uzņēmējdarbības attīstības fondu, kas veicina remigrantu un diasporas pārstāvju uzņēmējdarbības uzsākšanu, investīciju piesaisti un jaunu darbavietu radīšanu Latvijas reģionos
 - Stiprināt diasporas bērnu un jauniešu saikni ar Latviju, nodrošinot ilgtspējīgu diasporas skolu un latviešu valodas apguves centru darbību, metodisko atbalstu, pedagogu profesionālo pilnveidi un digitālu mācību resursu pieejamību
 - Izveidot vienotu sadarbības un komunikācijas sistēmu ar diasporu, nodrošinot regulāru informācijas apmaiņu, Latvijas attīstības iespēju popularizēšanu un diasporas iesaisti valsts ekonomiskajos, sabiedriskajos un kultūras procesos
 - Izveidot "diasporas vēstnieku" tīklu novadu līmenī, sasaistot diasporu ar konkrētiem reģionālās attīstības projektiem
- **stiprināt sabiedrības saliedētību un veidot vienotu izpratni par Latvijas vērtībām, kultūrtelpu un demokrātiskajiem principiem.**
 - Izveidot reģionālu integrācijas centru tīklu, nodrošinot vienuviet pieejamus valodas apguves, nodarbinātības, izglītības, sociālās integrācijas un konsultāciju pakalpojumus jauniebraucējiem;
 - Ieviest mentoringa programmu jauniebraucēju integrācijas veicināšanai, nodrošinot individuālu atbalstu orientācijai Latvijas sabiedrībā, darba tirgū, publiskajos pakalpojumos un vietējā kopienā

- Veicināt sabiedrības izpratni par remigrācijas un kvalificētas migrācijas pozitīvo ietekmi uz Latvijas attīstību, popularizējot veiksmīgas integrācijas, uzņēmējdarbības un profesionālās karjeras piemērus

2.3. Zināšanas, prasmes un personības izaugsme

- nodrošināt ikvienam bērnam agrīnas attīstības un vienlīdzīgas mācīšanās iespējas:
 - ieviest un attīstīt vienotu bērnu agrīnās attīstības vajadzību novērtēšanas un savlaicīga atbalsta sistēmu;
 - nodrošināt kvalitatīvas pirmsskolas pieejamību un vienotu kvalitātes minimumu neatkarīgi no bērna dzīvesvietas un ģimenes sociālekonomiskā stāvokļa (līdz 2034. gadam sasniegt to, ka vismaz 98% bērnu no trīs gadu vecuma līdz obligātās pamatizglītības sākumam piedalās pirmsskolas izglītībā un aprūpē);
 - izveidot koordinētu izglītības, veselības un sociālo pakalpojumu modeli bērniem ar identificētiem attīstības riskiem;
 - nodrošināt mērķētu atbalstu bērniem ar nepietiekamām latviešu valodas prasmēm pirms pamatizglītības uzsākšanas;
- attīstīt pamatprasmes, digitālo prasmes un kritisko domāšanu:
 - ieviest regulāru skolēnu pamatprasmju diagnostiku un mērķētu atbalstu skolēniem, kuri nerasniedz noteikto prasmju līmeni;
 - īstenot valsts mēroga lasītprasmes un matemātiskās prasmes uzlabošanas pasākumus, sākot ar pirmajiem mācību gadiem pamatizglītības posmā (līdz 2034. gadam samazināt to skolēnu īpatsvaru, kuri nerasniedz 2. kompetences līmeni PISA vērtējumā matemātikā, lasīšanā un dabaszinātnēs, zem 15% katrā jomā);
 - integrēt informācijpratību, datpratību, digitālo un mākslīgā intelekta prasmes mācību saturā un pedagogu profesionālajā pilnveidē;
 - pilnveidot mācību saturu un vērtēšanu, palielinot problēmu risināšanas, argumentēšanas, informācijas ticamības izvērtēšanas un zināšanu praktiskas izmantošanas īpatsvaru;
- nodrošināt individualizētu atbalstu un izcilības veicināšanu;
 - ieviest vienotu agrīnas mācīšanās grūtību identificēšanas un individualizēta atbalsta sistēmu;

- nodrošināt skolām nepieciešamo speciālistu un atbalsta pakalpojumu pieejamību atbilstoši skolēnu vajadzībām;
- izveidot sistēmisku talantīgo un augsta potenciāla skolēnu identificēšanas un attīstības modeli;
- paplašināt padziļinātas mācīšanās, pētniecības, STEM, kultūras un citu izcilības programmu pieejamību neatkarīgi no skolēna dzīvesvietas (līdz 2034. gadam palielināt 5.-6. kompetences līmeni sasniegušo skolēnu īpatsvaru PISA vērtējumā vismaz līdz 10% matemātikā, lasīšanā un dabaszinātnēs);

2.4. Kvalitatīva, moderna un pieejama izglītības sistēma

- stiprināt pedagogu profesionālo kapacitāti un profesijas prestižu:
 - ieviest ilgtermiņa pedagogu ataudzes modeli, mērķēti palielinot jaunu pedagogu ienākšanu profesijā jomās un teritorijās ar prognozētu trūkumu (palielināt pedagogu vidējo atalgojumu līdz vismaz 110% no vidējās darba samaksas valstī līdz 2034. gadam);
 - pilnveidot pedagogu sagatavošanas, kvalifikācijas iegūšanas un profesionālās pilnveides sistēmu, sasaistot to ar mācību rezultātiem un pedagogu profesionālajām vajadzībām;
 - attīstīt pedagogu profesionālās karjeras modeli ar atšķirīgiem profesionālās izaugsmes un atbildības līmeņiem;
 - mazināt pedagogu administratīvo slodzi, standartizējot un digitalizējot administratīvos procesus;
- uzlabot mācību kvalitāti visos izglītības līmeņos:
 - ieviest un attīstīt vienotu, datus balstītu izglītības kvalitātes vadības sistēmu no pirmsskolas līdz augstākajai izglītībai;
 - nodrošināt regulāru un vispusīgu izglītības rezultātu diagnostiku un datu izmantošanu iestāžu, pašvaldību un valsts līmeņa lēmumu pieņemšanā;
 - pārskatīt izglītības programmu un iestāžu kvalitātes novērtēšanas sistēmu, lielāku nozīmi piešķirot sasniegtajiem rezultātiem un izglītojamo izaugsmei (saglabāt līdz 2034. gadam izglītību un mācības priekšlaicīgi pametušo jauniešu (18-24 gadi) īpatsvaru zem 5%);
 - ieviest mērķētu atbalsta un intervences mehānismu izglītības iestādēm ar ilgstoši zemiem rezultātiem;
- jēgpilni izmantot tehnoloģijas un mākslīgo intelektu (MI) mācību procesā:

- nodrošināt vienotu drošas un atbildīgas MI izmantošanas ietvaru Latvijas izglītības sistēmā;
- izveidot un ieviest digitālus un MI risinājumus mācību personalizācijai, diagnostikai un pedagogu darba atbalstam;
- nodrošināt izglītības iestādēm nepieciešamo digitālo infrastruktūru un savietojamus izglītības informācijas resursus;
- nodrošināt pedagogu sistemātisku sagatavošanu digitālo tehnoloģiju un MI pedagoģiski pamatotai izmantošanai;

2.5. Talanti, darba tirgus un mācīšanās visa mūža garumā

- nostiprināt profesionālo izglītību kā līdzvērtīgu izvēli vispārējai izglītībai:
 - palielināt profesionālās vidējās izglītības kapacitāti un pievilcību, virzoties uz simetrisku sadalījumu starp profesionālo un vispārējo vidējo izglītību;
 - modernizēt profesionālās izglītības programmas un infrastruktūru atbilstoši tehnoloģiju attīstībai un Latvijas tautsaimniecības specializācijai;
 - paplašināt darba vidē balstītas mācības un uzņēmumu līdzdalību profesionālās izglītības īstenošanā (panākt, ka vismaz 60% profesionālās izglītības absolventu mācību laikā ir guvuši darba vidē balstītas mācīšanās pieredzi);
 - stiprināt profesionālās izglītības kompetences centrus kā reģionālus profesionālās izglītības, pārkvalifikācijas un tehnoloģiju kompetences centrus;
- veidot elastīgus un savstarpēji caurlaidīgus izglītības ceļus:
 - novērst šķēršļus pārejai no profesionālās vidējās izglītības uz augstāko izglītību;
 - ieviest un attīstīt plašāku moduļu, mikrokvalifikāciju un uzkrājamu mācību rezultātu sistēmu profesionālajā, augstākajā un pieaugušo izglītībā (nodrošināt, ka līdz 2034. gadam vismaz 45% iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 34 gadiem ir ieguvuši augstāko izglītību);
 - pilnveidot iepriekšējā izglītībā, profesionālajā darbībā un neformālajā izglītībā iegūto kompetenču atzīšanu;
- ciešāk sasaistīt profesionālo un augstāko izglītību ar darba tirgus un tautsaimniecības attīstības vajadzībām:
 - ieviest regulāru vidēja un ilgtermiņa prasmju pieprasījuma prognožu izmantošanu izglītības piedāvājuma un valsts finansējuma plānošanā;

- pārskatīt valsts finansēto studiju vietu un profesionālās izglītības programmu pasūtījumu atbilstoši tautsaimniecības transformācijas prioritātēm un prognozētajam prasmju pieprasījumam (līdz 2034. gadam palielināt STEM jomās studējošo īpatsvaru vismaz līdz 33% no augstākās izglītības studējošajiem un samazināt to jauniešu īpatsvaru vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET), zem 9%);
- paplašināt darba devēju līdzdalību studiju un profesionālās izglītības programmu izstrādē, praksē un darba vidē balstītās mācībās;
- izveidot mehānismu straujai jaunu izglītības programmu un moduļu ieviešanai jomās, kur rodas jauns kompetenču pieprasījums.;
- celt augstākās izglītības kvalitāti un stiprināt tās sasaisti ar pētniecību un inovācijām:
 - koncentrēt finansējumu un akadēmisko kapacitāti studiju un pētniecības jomās, kur Latvijai nepieciešama kritiskā masa un starptautiski konkurētspējīga kvalitāte;
 - palielināt pētniecībā balstītu studiju īpatsvaru un studentu iesaisti pētniecības un inovāciju projektos;
 - stiprināt augstskolu, zinātnisko institūciju un uzņēmumu kopīgas studiju, pētniecības un inovāciju programmas;
 - piesaistīt starptautiski konkurētspējīgus akadēmiskos un zinātniskos talantus prioritārajās jomās;
- piesaistīt, attīstīt un noturēt talantus Latvijā;
- paplašināt mūžizglītības, pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides iespējas visa mūža garumā:
 - izveidot vienotu pieaugušo prasmju attīstības sistēmu ar skaidru valsts, darba devēja un indivīda līdzatbildību par finansējumu (palielināt līdz 2034. gadam iedzīvotāju ar vismaz digitālo prasmju pamatlīmeni īpatsvaru līdz vismaz 80%);
 - ieviest individuāli izmantojamus un uzkrājamus prasmju pilnveides instrumentus, prioritāti piešķirot cilvēkiem un profesijām ar augstu pārmaiņu risku;
 - izveidot savlaicīgas pārkvalifikācijas mehānismu nozarēm un profesijām, kuras būtiski ietekmē automatizācija, MI, zaļā transformācija vai darbaspēka pieprasījuma pārmaiņas;
 - atvērt profesionālās izglītības iestāžu un augstskolu programmas elastīgai pieaugušo izglītībai, tostarp īsa cikla moduļiem un daļēju (nepilnu)

kvalifikāciju iegūšanai (panākt līdz 2034. gadam, ka vismaz 60% iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem ir piedalījušies izglītībā vai mācībās pēdējo 12 mēnešu laikā);

- Izveidot un attīstīt vienotu pieaugušo prasmju, mācību piedāvājuma un sasniegto mācību rezultātu digitālo vidi.

2.6. Vesels cilvēks

- **stiprināt slimību profilaksi un agrīnu diagnostiku, paplašinot profilaktisko pārbaudi, skrīningu un vakcinācijas pieejamību, lai mazinātu novēršamu saslimstību un priekšlaicīgu mirstību.**
 - Paplašināt valsts organizētas profilaktiskās pārbaudes un skrīninga programmas sirds un asinsvadu slimību, onkoloģisko slimību, cukura diabēta un psihiskās veselības traucējumu agrīnai diagnosticēšanai, nodrošinot, ka profilaktiskās apskates skrīningu aptvere sasniedz vismaz ES vidējo līmeni, tai skaitā lauku teritorijās. Nodrošināt regulāru, strukturētu profilaktisko veselības pārbaudi ģimenes ārstu praksēs iedzīvotājiem 40+ gadu vecumā.
 - Uzlabot vakcinācijas aptvēri, īpaši riska grupās
- **stiprināt psihisko veselību un psiholoģisko noturību, nodrošinot agrīnu palīdzību, profilaksi un pieejamus psihiskās veselības pakalpojumus dažādām sabiedrības grupām.**
 - stiprināt primārās veselības aprūpes kompetenci un paplašināt pienākumu apjomu psihiskās veselības aprūpes jomā
 - paplašināt zemsliedzības (bez nosūtījuma, bez maksas) krīzes intervences un atkarību konsultāciju pieejamību visos reģionos
 - nodrošināt mērķtiecīgu pašnāvību riska agrīnas atpazīšanas apmācības ģimenes ārstiem, izglītības iestāžu personālam un darba devējiem
 - attīstīt darbinieku emocionālās un psiholoģiskās labbūtības pieejas darbavietās (darba devēju pienākums nodrošināt atbalstu)
- **veicināt veselīgu dzīvesveidu un stiprināt veselības prātību, sekmējot sabiedrības izpratni par atkarību izraisošām vielām, veselīgu uzturu, fiziskajām aktivitātēm un citiem veselību ietekmējošiem faktoriem.**
 - Ieviest obligātu veselības prātības un atkarību profilakses moduli vispārējās izglītības programmā, sākot no pamatskolas
 - Izvērst mērķtiecīgas profilakses aktivitātes par alkohola, tabakas un jauno psihoaktīvo vielu riskiem, primāri fokusējoties uz jauniešiem un vīriešiem darbaspējas vecumā
 - Pastiprināt alkohola pieejamības regulējumu un ierobežojumus alkohola reklāmai, ņemot vērā tā ietekmi uz priekšlaicīgu mirstību un pašnāvībām (vairāk nekā puse pašnāvību ir saistītas ar alkohola lietošanu) un daļu ieņēmumu novirzot veselības profilakses programmu finansēšanai
 - Paplašināt darba devēju iesaisti veselīga dzīvesveida paradumu nostiprināšanā
- **veicināt ilgāku darbspēju un aktīvu novecošanos, radot priekšnoteikumus, lai cilvēki ilgāk saglabātu veselību, patstāvību un spēju pilnvērtīgi piedalīties sabiedriskajā un ekonomiskajā dzīvē.**

- leviest profesionālās veselības pārbaužu un rehabilitācijas programmas darbspējas vecuma iedzīvotājiem noteiktās profesijās, lai novērstu priekšlaicīgu darbnespēju
- Izveidot aktīvās novecošanās atbalsta programmas (fiziskā aktivitāte, sociālā iesaiste) personām pēc 55 gadu vecuma
- leviest elastīga darba un pakāpeniskas pensionēšanās modeļus, kas ļauj saglabāt nodarbinātību ilgāk
- leviest regulāru veselīgas novecošanās (funkcionālā spēja, patstāvība) monitoringu
- Veidot kopīgu atbildību par veselību, iesaistot valsti, pašvaldības, darba devējus, izglītības iestādes un sabiedrību veselību veicinošas vides radīšanā.
- Izveidot ilgtermiņa valsts programmu veselīgu paradumu veicināšanai, veidojot sabiedrības izpratni par uzturu, fiziskajām aktivitātēm, miegu, atkarību riskiem un veselības saglabāšanu visa mūža garumā.
- leviest veselību veicinošas vides sertifikāciju darba devējiem un izglītības iestādēm

2.7. Pieejama un moderna veselības aprūpe

- **stiprināt veselības aprūpes cilvēkresursus, nodrošinot pietiekamu speciālistu pieejamību un konkurētspējīgus darba apstākļus visā valstī.**
 - Saglabāt valsts finansētu ārstniecības personu sagatavošanas sistēmu, sasaistot studiju finansēšanu no publiskiem resursiem ar darbu Latvijas veselības aprūpes sistēmā.
 - Dubultot valsts finansēto studiju vietu skaitu mākszinību programmā un palielināt studiju vietu skaitu ārstniecības programmā ar mērķi tuvināt māsu skaitu Latvijā OECD vidējam līmenim
 - Palielināt atbildību un pārskatīt darba apstākļu standartus veselības aprūpes speciālistiem, īpaši reģionos ar lielāko speciālistu trūkumu
 - leviest starptautiskās sadarbības/piesaistes programmas trūkstošo ārstniecības atbalsta personu kompensācijai koordinācijā ar migrācijas politikas veidotājiem
 - Izveidot karjeras attīstības un mentoringa sistēmu, lai mazinātu personāla aizplūšanu no veselības aprūpes nozares un valsts un stiprinātu veselības aprūpes kvalitāti
- **nodrošināt savlaicīgu un kvalitatīvu ambulatoro veselības aprūpi visā Latvijas teritorijā, mazinot reģionālās atšķirības pakalpojumu pieejamībā un gaidīšanas laikos. Attīstīt stacionāro aprūpi universitāšu un reģionālajās slimnīcās.**
 - Noteikt vienotus maksimālos gaidīšanas laika standartus ambulatorajiem pakalpojumiem un ieviest to regulāru monitoringu pa reģioniem

- Palielināt speciālistu konsultāciju pieejamību reģionos, organizējot mobilās komandas un universitāšu slimnīcu speciālistu vizītes
- Turpināt stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu koncentrēšanu — kritiskā un augsta riska ārstniecība universitāšu un reģionālajās slimnīcās, savukārt vienkāršākos gadījumus risinot vietējā līmenī
- Noteikt garantēto sasniegšanas laiku neatliekamajai un dzemdību palīdzībai neatkarīgi no dzīvesvietas
- **veicināt veselības aprūpes digitalizāciju un telemedicīnas attīstību, uzlabojot pakalpojumu pieejamību un efektivitāti. Izmantot mākslīgā intelekta un datu analītikas risinājumus, lai uzlabotu diagnostiku, pacientu aprūpi un veselības sistēmas pārvaldību.**
 - Turpināt attīstīt vienotu e-veselības ekosistēmu, kas savieno primāro, ambulatoro un stacionāro aprūpi, vienlaikus stiprinot kiberdrošības un datu aizsardzības standartus
 - Ieviest datu analītikas rīkus valsts finansēto veselības aprūpes pakalpojumu gaidīšanas rindu un resursu noslodzes pārvaldībai
 - Ieviest mākslīgā intelekta diagnostikas atbalsta rīkus (attēlu diagnostika, riska prognozēšana) veselības aprūpes kvalitātes uzlabošanai, nosakot tam skaidru regulējumu. Attīstīt personalizētas medicīnas risinājumus, izmantojot uzkrātos veselības datus
 - Paplašināt valsts telemedicīnas pakalpojumu sistēmu attālinātu konsultāciju nodrošināšanai, īpaši attālos reģionos un hronisko pacientu monitoringam.
- **attīstīt uz pacienta vajadzībām orientētu veselības aprūpes sistēmu, stiprinot sadarbību starp primāro, ambulatoro, stacionāro un sociālo aprūpi.**
 - Ieviest primārās aprūpes kvalitātes rādītājus, kas tieši saistīti ar novēršamu hospitalizāciju samazināšanu (astma, HOPS, diabēts, sirds mazspēja)
 - Ieviest pilnībā integrētas aprūpes modeļus galvenajām hronisko slimību grupām
 - Ieviest vienotu pacienta aprūpes koordinatora funkciju pacientu ar hroniskām un komorbīdām slimībām atbalstam (saikne starp primāro, ambulatoro, stacionāro un sociālo aprūpi). Izveidot kopīgus datu un informācijas apmaiņas protokolus starp veselības un sociālās aprūpes iestādēm
 - Paplašināt pēc-stacionāra atbalstu (mājas aprūpe, rehabilitācija), lai mazinātu atkārtotu hospitalizāciju gadījumus
- **modernizēt veselības aprūpes infrastruktūru un ārstniecības procesus, ieviešot jaunākās tehnoloģijas un ārstniecības risinājumus.**
 - Atjaunot medicīnas iekārtu un diagnostikas infrastruktūru universitāšu un reģionālajās slimnīcās

- Atjaunot klīniskos protokolus un vadlīnijas, ņemot vērā jaunākos zinātniskos pierādījumus. Paplašināt jaunāko ārstniecības tehnoloģiju ieviešanu stacionāros.

2.8. Aktīva novecošanās un senioru atbalsts

- **veicināt veselīgu un aktīvu novecošanos, radot iespējas senioriem pēc iespējas ilgāk saglabāt labu veselību un neatkarīgu dzīvi.**
 - Izstrādāt Nacionālo veselīgas (aktīvās) novecošanās stratēģiju senioriem.
 - Ieviest regulāras valsts apmaksātas profilaktiskās veselības pārbaudes senioriem pēc 60 gadu vecuma.
 - Izveidot "Seniora veselības pasi" E-veselības sistēmā, apvienojot profilakses, veselības risku un aprūpes datus.
 - Attīstīt fizisko aktivitāšu programmas senioriem pašvaldībās, izmantojot sporta infrastruktūru, veselības centrus un kopienu organizācijas.
 - Ieviest kritienu profilakses programmu senioriem, samazinot traumu un invaliditātes risku.
 - Attīstīt digitālās veselības monitoringa risinājumus senioru veselības stāvokļa uzraudzībai mājās.
 - Izveidot veselīgas novecošanās konsultāciju programmu ģimenes ārstu praksēs.
- **attīstīt mājas aprūpi un sabiedrībā balstītus pakalpojumus, dodot cilvēkiem iespēju ilgāk dzīvot savā ierastajā vidē.**
 - Izveidot vienotu mājas aprūpes pakalpojumu standartu un finansēšanas modeli visā Latvijā.
 - Attīstīt mobilo aprūpes komandu tīklu visās pašvaldībās.
 - Izveidot vienotu paliatīvās aprūpes sistēmu, attīstot hospisa pakalpojumus, mobilās aprūpes komandas un atbalstu ģimenēm visā Latvijas teritorijā.
 - Ieviest teleaprūpes pakalpojumus un attālinātu senioru veselības uzraudzību.
 - Nodrošināt viedierīču un drošības tehnoloģiju izmantošanu vientuļiem senioriem.
 - Attīstīt dienas aprūpes centrus senioriem katrā novadā.
 - Izveidot atelpas brīža pakalpojumu sistēmu ģimenes locekļiem un neformālajiem aprūpētājiem.
- **atbalstīt senioru iesaisti darba tirgū, brīvprātīgajā darbā un kopienu dzīvē, izmantojot viņu zināšanas, prasmes un dzīves pieredzi.**
 - Izveidot programmu senioru nodarbinātības veicināšanai pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas.
 - Attīstīt elastīgas nodarbinātības modeļus senioriem (nepilna slodze, attālināts darbs, sezonāls darbs).

- Izveidot senioru mentoringa programmu jaunajiem speciālistiem un uzņēmējiem.
- Ieviest valsts atbalsta programmu senioru iesaistei brīvprātīgajā darbā.
- Attīstīt starppaaudžu sadarbības projektus skolās, bibliotēkās un kopienu centros.
- Izveidot senioru profesionālo kompetenču datubāzi konsultāciju un mentorēšanas vajadzībām.
- Veidot kopienu aktivitātes vientulības mazināšanai un sociālās iesaistes veicināšanai.
- **nodrošināt pieejamu un kvalitatīvu ilgtermiņa aprūpi, ja cilvēkam nepieciešams regulārs atbalsts ikdienā.**
 - Izveidot vienotu ilgtermiņa aprūpes sistēmu veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu integrētai nodrošināšanai.
 - Attīstīt ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu tīklu visos Latvijas reģionos.
 - Izveidot geriatrijas aprūpes centru tīklu pie reģionālajām slimnīcām.
 - Paplašināt hospisa pakalpojumu pieejamību visā Latvijā.
 - Ieviest vienotu klientu novērtēšanas un prioritizēšanas sistēmu ilgtermiņa aprūpē.
 - Izveidot ilgtermiņa aprūpes digitālās pārvaldības informācijas sistēmu.
 - Attīstīt specializētus pakalpojumus cilvēkiem ar demenci un citiem neirodeģeneratīvajiem traucējumiem
- **stiprināt veselības veicināšanas un profilakses pasākumus senioriem, lai mazinātu funkcionālo spēju zudumu un atkarību no aprūpes.**
 - Ieviest mērķētu profilakses programmu senioriem hronisko slimību agrīnai atklāšanai.
 - Attīstīt veselīga uztura konsultāciju un atbalsta programmas senioriem.
 - Nodrošināt regulāru funkcionālo spēju izvērtēšanu ģimenes ārstu praksēs.
 - Izveidot demences un kognitīvo traucējumu agrīnās diagnostikas programmu.
 - Ieviest redzes, dzirdes un mobilitātes traucējumu agrīnās identificēšanas programmas.
 - Attīstīt veselības pratības programmas senioriem digitālajā un klātienēs formātā.
 - Izveidot preventīvo rehabilitācijas pakalpojumu programmu senioriem.
- **veidot senioriem draudzīgu dzīves vidi, kas veicina mobilitāti, sociālo līdzdalību un dzīves kvalitāti.**
 - Ieviest senioriem draudzīgas vides standartu pašvaldību teritorijas plānošanā.
 - Pielāgot publisko infrastruktūru un sabiedrisko transportu novecojošas sabiedrības vajadzībām.

- Attīstīt pieejamu un universāla dizaina prasībām atbilstošu publisko telpu.
- Veidot senioriem draudzīgus mājokļu pielāgošanas atbalsta instrumentus.
- Attīstīt daudzfunkcionālus senioru aktivitāšu centrus pašvaldībās.
- Veicināt senioru digitālo iekļaušanu, nodrošinot piekļuvi tehnoloģijām un digitālajām prasmēm.
- Nodrošināt kultūras, sporta un mūžizglītības aktivitāšu pieejamību senioriem visos Latvijas reģionos.
- Veidot senioru līdzdalības mehānismus pašvaldību un valsts līmeņa lēmumu pieņemšanā

2.9. Sociālā drošība un sociālā aizsardzība

- **nodrošināt sociālās aizsardzības sistēmas spēju pielāgoties demogrāfiskajām pārmaiņām un krīzēm, stiprinot sabiedrības noturību ilgtermiņā.**
 - Nodrošināt minimālo ienākumu sistēmas pakāpenisku pietuvināšanu faktiskajām dzīves izmaksām.
 - Samazināt bērnu, senioru un cilvēku ar invaliditāti nabadzības risku.
 - Pilnveidot sociālā atbalsta sistēmu, padarot to mērķētāku un efektīvāku.
 - Izveidot sociālās drošības rezervju mehānismu ārkārtas situācijām un agrīnās brīdināšanas sistēmu krīzes situācijām.
 - Veidot pašvaldību gatavības plānus sociālo pakalpojumu nepārtrauktībai krīzēs.
- **attīstīt pieejamu un kvalitatīvu sociālo pakalpojumu tīklu visā Latvijas teritorijā, nodrošinot atbalstu iespējami tuvu dzīvesvietai.**
 - Paplašināt un nostiprināt minimālo sociālo pakalpojumu grozu, kas obligāti pieejams katrā pašvaldībā, veidot vienotu sociālo pakalpojumu informācijas sistēmu ar informāciju par pieejamajiem pakalpojumiem, brīvajām vietām un pieteikšanos.
 - Izveidot daudzfunkcionālus sociālo pakalpojumu centrus katrā novadā.
 - Attīstīt atelpas brīža pakalpojumus ģimenes locekļiem, kuri aprūpē tuviniekus.
 - Stiprināt sociālo darbu kopienās un agrīnu sociālo risku identificēšanu.
 - Ieviest sociālo pakalpojumu "vienas pieturas aģentūras" principu.
 - Attīstīt digitālos sociālos pakalpojumus un attālinātas konsultācijas.
- **nodrošināt sociālās aizsardzības sistēmas spēju pielāgoties demogrāfiskajām pārmaiņām un krīzēm, stiprinot sabiedrības noturību ilgtermiņā.**
 - Nodrošināt sociālās apdrošināšanas un pensiju sistēmas ilgtspēju demogrāfisko pārmaiņu apstākļos. Regulāri izvērtēt sociālās apdrošināšanas sistēmas spēju finansēt pieaugošās demogrāfiskās slodzes

- Izstrādāt ilgtermiņa aprūpes finansēšanas modeli novecojošai sabiedrībai.
- Veicināt ilgāku darba mūžu un elastīgu pāreju no nodarbinātības uz pensionēšanos.
- Stiprināt iedzīvotāju uzkrājumus vecumdienām un finanšu pratību.
- Veidot valsts un pašvaldību sociālās noturības rezerves mehānismus krīžu pārvarēšanai un stiprināt sociālās aizsardzības sistēmas noturību ekonomisko, epidemioloģisko un drošības krīžu laikā.
- Digitalizēt un personalizēt sociālos pakalpojumus, uzlabojot to pieejamību un efektivitāti visā Latvijā
- **atbalstīt cilvēkus ar invaliditāti, vientuļos seniorus, bērnus bez vecāku gādības un citas augsta riska grupas, nodrošinot viņu vajadzībām atbilstošus pakalpojumus un atbalsta mehānismus.**
 - Attīstīt sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus, samazinot atkarību no institucionālās aprūpes.
 - Nodrošināt vienlīdzīgu sociālo pakalpojumu minimumu visās pašvaldībās.
 - Paplašināt mājas aprūpes, asistenta, atelpas brīža un aprūpes mājās pakalpojumus.
 - Attīstīt atbalstītās dzīvesvietas un grupu dzīvokļus cilvēkiem ar invaliditāti.
 - Stiprināt audžuģimeņu, aizbildņu un ārpusģimenes aprūpes atbalsta sistēmu.
 - Veidot sociālās izolācijas mazināšanas programmas vientuļajiem senioriem.
 - Nodrošināt individuālu gadījuma vadību personām ar kompleksām sociālām vajadzībām.
 - Attīstīt specializētus dienas aprūpes centrus cilvēkiem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.
 - Izveidot sociālā mentora programmu jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes.
 - Attīstīt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu tīklu.
- **mazināt nabadzības un sociālās atstumtības riskus, īpaši sociāli ievainojamākajām sabiedrības grupām.**
 - Pilnveidot minimālo ienākumu atbalsta sistēmu, nodrošinot adekvātu minimālo ienākumu un sociālā atbalsta sistēmu.
 - Samazināt bērnu un senioru nabadzības risku.
 - Stiprināt sociālās atstumtības risku agrīnu prevenciju.
 - Uzlabot sociālo pakalpojumu pieejamību un kvalitāti visā Latvijā.
 - Palielināt personu ar invaliditāti un citu ievainojamo grupu iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū.
 - Ieviest enerģētiskās nabadzības mazināšanas atbalsta mehānismus.

- Attīstīt pārtikas un pirmās nepieciešamības preču atbalsta sistēmu.
- Veidot finanšu pratības programmas mazaizsargātām grupām.
- Attīstīt nodarbinātības atbalsta programmas ilgstošajiem bezdarbniekiem.
- **stiprināt ienākumu aizsardzības sistēmu un sociālās garantijas, nodrošināt sociālo aizsardzību cilvēkiem dažādu dzīves risku gadījumos, tostarp slimības, invaliditātes, bezdarba un vecuma situācijās.**
 - Ieviest sociālo pabalstu automātisko indeksāciju.
 - Modernizēt bezdarba apdrošināšanas sistēmu.
 - Pārskatīt invaliditātes noteikšanas un atbalsta modeli.
 - Samazināt iedzīvotāju līdzmaksājumus veselības aprūpē.
 - Izvērtēt obligātās veselības apdrošināšanas ieviešanu.
 - Veidot individuālus sociālās apdrošināšanas kontus iedzīvotājiem.
 - Attīstīt sociālās drošības pakalpojumu digitālo pārvaldību.
- **veicināt iekļaujošu sabiedrību un vienlīdzīgas iespējas, stiprinot cilvēku līdzdalību izglītībā, darba tirgū un sabiedriskajā dzīvē.**
 - Ieviest universālā dizaina principus publiskajā infrastruktūrā.
 - Attīstīt atbalstītās nodarbinātības programmas cilvēkiem ar invaliditāti.
 - Veicināt sociālo uzņēmējdarbību.
 - Izveidot pieejamības prasības digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem.
 - Attīstīt digitālo prasmju programmas senioriem un sociālā riska grupām.
 - Veidot vietējās kopienas līdzdalības projektus.
 - Attīstīt mūžizglītības un pārkvalifikācijas programmas sociāli mazāk aizsargātām grupām.
 - Ieviest sociālās iekļaušanas indikatoru monitoringu valsts līmenī.

Produktīva tautsaimniecība un inovācija, digitalizācija un tehnoloģijas

3.1. Konkurētspējīgas nozares un jaunas izaugsmes jomas

- **Esošo spēcīgo nozaru pāreja uz augstāku pievienoto vērtību un konkurētspēju, kas balstīta zināšanās, produktivitātē un specializācijā, nevis zemākās izmaksās;**
 - Kāpināt uzņēmumu produktivitāti, palielinot investīcijas automatizācijā, robotizācijā, mākslīgā intelekta un citās produktivitāti paaugstinošās tehnoloģijās, īpaši veicinot to ieviešanu MVU un tradicionālajās nozarēs un sasaistot atbalstu ar izmērāmu produktivitātes pieaugumu (automatizācijas/robotizācijas investīciju subsīdijas MVU; MI ieviešanas granti ražošanas un loģistikas uzņēmumiem; vispusīga digitalizācijas programma visiem ekonomikas sektoriem; digitalizācijas konsultāciju centri reģionos; nodokļu atvieglojumi investīcijām produktivitātes celšanā; “Produktivitātes lēciens” programma top-100 eksportētājiem ar tehnoloģiju diagnostikas un atbalsta pakalpojumiem);
 - Paaugstināt loģistikas sistēmas efektivitāti un starptautisko konkurētspēju, attīstot multimodālos transporta koridorus un loģistikas centrus un uzlabojot ostu un sauszemes transporta infrastruktūras savienojamību (Rail Baltica projekta pabeigšana; ostu infrastruktūras modernizācija un savienojamības uzlabošana ar iekšzemi; multimodālo loģistikas centru attīstība);
 - Paaugstināt lauksaimniecībā izmantojamās zemes produktivitāti un ekonomisko atdevi, veicinot videi draudzīgu zemes apsaimniekošanu, inovāciju ieviešanu, viedo risinājumu un automatizācijas izmantošanu, kā arī precīzās lauksaimniecības attīstību.
- **perspektīvu augstas pievienotās vērtības jomu attīstība, koncentrējot resursus tur, kur Latvijai ir augsts produktivitātes, eksporta un izaugsmes potenciāls;**
 - Mērķtiecīgi attīstīt prioritārās augstas pievienotās vērtības jomas un perspektīvas specializācijas nišas, īpaši IKT, bioekonomikā un biotehnoloģijās, viedajā enerģētikā un zaļajās tehnoloģijās, finanšu tehnoloģijās, viedajos materiālos, tehnoloģiski ietilpīgajā ražošanā un inženierijā, koncentrējot tajās investīcijas, starptautisko sadarbību un cilvēkkapitāla attīstību (stratēģijas 4–6 prioritārajām nozarēm ar konkrētiem mērķiem, finansējumu un starptautisko sadarbību);

- Veidot reģionālos produktivitātes centrus un diferencēt atbalsta instrumentus atbilstoši reģionu ekonomiskajai specializācijai (3-4 reģionālo inovāciju/produktivitātes centru izveidošana (Liepāja, Daugavpils, Valmiera, Rēzekne) ar universitāšu, profesionālās izglītības un industrijas koncentrāciju).
- **Latvijas uzņēmumu mērogošanās un starptautiskās konkurētspējas stiprināšana.**
 - Izveidot nacionālu uzņēmumu mērogošanās (*scale-up*) finansējuma fondu (200–500 milj. EUR apjomā, veido ALTUM, pensiju fondu un EIB/EIF līdzdalība, piesaistīts publiskais, institucionālais, privātais, Eiropas finanšu institūciju kapitāls, investīciju diapazons 5–50 milj. EUR vienam uzņēmumam, finansē mērogošanu un starptautisko ekspansiju, nošķirot no inovāciju agrīnās stadijas finansējuma ķēdes).

3.2. Uzņēmējdarbības vide, eksports un investīcijas

- **Vienkāršas un prognozējamās uzņēmējdarbības vides veidošana, kas ļauj uzņēmumiem viegli sākt darbību, augt un pielāgoties pārmaiņām;**
 - Sistemātiski mazināt administratīvo slogu uzņēmumu darbības uzsākšanai un izaugsmei, vienkāršojot un digitalizējot uzņēmējdarbībai būtiskos procesus un samazinot uzņēmumu administratīvās izmaksas un laika patēriņu (administratīvā sloga samazināšana par 50 %);
 - Vienkāršot uzņēmējdarbības regulatīvo vidi, tai skaitā, pārskatot licencēšanas, būvniecības un nodokļu administrēšanas prasības, attīstot “vienas pieturas” pakalpojumus uzņēmējiem un regulatīvās smilškastēs jaunu risinājumu ieviešanai.
- **Latvijas eksporta pāreja uz augstākas pievienotās vērtības produktiem un pakalpojumiem un nozīmīgāku lomu globālajā vērtību ķēdēs;**
 - Īstenot eksporta strukturālās transformācijas programmu, fokusējot atbalstu uz zināšanās, kvalitātē un specializācijā balstīta eksporta attīstību, palielinot eksportētās produkcijas un pakalpojumu pievienoto vērtību, stiprinot uzņēmumu pozīcijas ārvalstu tirgos un diversificējot eksporta tirgus;
 - Padziļināt Latvijas uzņēmumu integrāciju starptautiskajās vērtību ķēdēs, veidojot sadarbību ar ārvalstu uzņēmumiem un atbalstot uzņēmumus

starptautisko standartu, sertifikācijas, kvalitātes, tehnoloģisko un ražošanas spēju sasniegšanā.

- **Mērķēta ārvalstu investīciju piesaiste, prioritāti piešķirot investīcijām, kas Latvijā rada augstāku pievienoto vērtību, pārnēs zināšanas un tehnoloģijas un stiprina vietējo uzņēmumu konkurētspēju;**
 - Fokusēt ārvalstu investīciju piesaisti uz tautsaimniecībai nozīmīgiem projektiem un prioritārajām augstas pievienotās vērtības jomām, tostarp drošības industriju, prioritāti piešķirot investīcijām, kas veicina tehnoloģiju un zināšanu pārnēsi un Latvijas uzņēmumu iesaisti.

3.3. Kapitāls un ilgtspējīgas publiskās finanses

- **Uzņēmumu finansējuma pieejamības uzlabošana visos attīstības posmos un finansējuma avotu daudzveidības palielināšana;**
 - Veidot pilnu un daudzveidīgu uzņēmumu finansējuma ķēdi visā uzņēmuma dzīves ciklā, paplašinot riska un izaugsmes kapitāla un citu alternatīvo finansējuma avotu pieejamību un mazinot atkarību no banku kredītēšanas (Fondu fonds 100–150 milj. EUR apmērā ar privātā kapitāla līdzfinansējumu 1:1, kas investē privātajos riska kapitāla fondos un nodrošina finansējumu no sēklas līdz izaugsmes stadijai, tostarp atsevišķās līnijās deep-tech un zaļajām tehnoloģijām; biznesa eņģeļu līdzinvestēšanas programma un nodokļu stimuli; atbalsts ārvalstu jaunuzņēmumu piesaistei un kopīgi Ziemeļvalstu–Baltijas akseleratori ar korporatīvajiem partneriem).
- **Latvijas kapitāla tirgus kapitalizācijas palielināšana;**
 - Padziļināt Latvijas kapitāla tirgus integrāciju Baltijas un Ziemeļvalstu tirgū, harmonizējot tirgus prasības, mazinot pārrobežu šķēršļus un paplašinot Latvijas uzņēmumu un investoru piekļuvi reģionālajam kapitāla tirgum (harmonizētas prospektu, informācijas atklāšanas un pārvaldības prasības un paātrinātas pārrobežu kotācijas; efektīvāka pārrobežu norēķinu, depozitāriju un klīringa infrastruktūra un zemākas darījumu izmaksas; kopīgu Baltijas un Ziemeļvalstu ieguldījumu produktu un vairāku tirgu kotācijas iespēju attīstība; kopīgas investoru piesaistes aktivitātes un pārrobežu ieguldījumu iespēju paplašināšana);
 - Palielināt Latvijas uzņēmumu skaitu, kas piesaista finansējumu kapitāla tirgū, emitējot akcijas un obligācijas (emitentu sagatavošanas un atbalsta

programmas, līdzfinansējot uzņēmumu sagatavošanos akciju un obligāciju emisijām, emisiju dokumentācijas izstrādi un analītisko pārklājumu, īpaši MVU un izaugsmes uzņēmumiem);

- Veicināt valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību kotēšanu kapitāla tirgū, sekmējot uzņēmumu attīstības finansēšanu un vienlaikus palielinot kapitāla tirgus kapitalizāciju un investoru bāzi.

- **Vietējā kapitāla un uzkrājumu mobilizēšana produktīvām investīcijām tautsaimniecībā, stiprinot investīciju kultūru un plašāku līdzdalību kapitāla tirgū;**

- Palielināt pensiju fondu un citu institucionālo investoru līdzdalību Latvijas kapitāla tirgū, saglabājot atbilstošu ieguldījumu risku diversifikāciju (vietējo ieguldījumu daļa 5–15 % apmērā, ievērojot prātīga investora principu un atbilstošus riska ierobežojumus; institucionālajiem investoriem piemērotu vietējo aktīvu klāsta paplašināšana, tostarp infrastruktūras, zaļās un MVU obligācijas, privātais kredīts, privātā un riska kapitāla fondi un kotētās akcijas; kopieguldījumu platformas ar attīstības finanšu institūcijām, standartizēta dokumentācija un zemākas darījumu izmaksas; valsts un pašvaldību zaļās un ilgtspējīgās emisijas institucionālo investīciju piesaistei);
- Attīstīt finanšu un investīciju pratību dažādos dzīves posmos, integrējot finanšu izglītību skolu mācību saturā un attīstot digitālus finanšu izglītības un praktisko iemaņu rīkus;
- Paplašināt iedzīvotāju iespējas veidot un pārvaldīt ilgtermiņa, tostarp pensiju, uzkrājumus un ieguldīt kapitāla tirgū, nodrošinot uzkrājumus veicinošu nodokļu vidi un atbilstošu ieguldītāju aizsardzību.

- **Vienkāršas, stabilas, prognozējamās un konkurētspējīgas nodokļu sistēmas nodrošināšana, kas vienlaikus nodrošina pietiekamus publiskos ieņēmumus un saglabā Latvijas uzņēmējdarbības un investīciju vides konkurētspēju;**

- Vienkāršot nodokļu sistēmu un stiprināt tās stabilitāti un prognozējamību, vienādojot nodokļu regulējuma terminoloģiju un nodrošinot savlaicīgu un paredzamu nodokļu izmaiņu ieviešanu;
- Pilnveidot vides un veselības nodokļu piemērošanu, sasaistot nodokļu slogu ar piesārņojuma, resursu izmantošanas un veselībai kaitīga patēriņa radītajām ārējām izmaksām un mazinot pārejas sociālekonomisko ietekmi;
- Attīstīt konkurētspējīgu nodokļu vidi starptautiskajām investīcijām, tostarp, nodrošinot skaidru un prognozējamu holdingkompāniju

regulējumu, efektīvu nodokļu administrēšanu un atbilstību starptautiskajai praksei un finanšu drošības prasībām;

- Pārorientēt nodokļu slogu uz ilgtspējīgāku ieņēmumu struktūru, pakāpeniski mazinot darbaspēka nodokļu slogu, īpaši zemiem un vidējiem ienākumiem, un lielāku ieņēmumu daļu nodrošinot no kapitāla, īpašuma un ārējo izmaksu aplikšanas.

- **Nodokļu bāzes paplašināšana un ēnu ekonomikas mazināšana;**

- Paplašināt nodokļu bāzi, pārskatot īpašos nodokļu režīmus, izņēmumus un atvieglojumus un to saglabāšanu pamatojot ar izmērāmu ekonomisko vai sabiedrisko labumu;
- Mazināt ēnu ekonomiku, stiprinot datus un risku analīzē balstītu nodokļu kontroli un darījumu izsekojamību, pastiprinot atbildību par apzinātu krāpšanu un vienkāršojot nodokļu saistību izpildi godprātīgiem nodokļu maksātājiem.

- **Publisko izdevumu efektivitātes un fiskālās ilgtspējas stiprināšana, koncentrējot publiskos resursus ilgtermiņa attīstības prioritātēm un saglabājot valsts fiskālo noturību;**

- Paaugstināt publisko izdevumu efektivitāti, stiprinot regulāru izdevumu izvērtēšanu un rezultātos balstītu budžeta plānošanu, sasaistot finansējumu ar sasniedzamajiem rezultātiem, uzlabojot publisko iepirkumu kvalitāti un prioritāri novirzot resursus pasākumiem ar augstu ekonomisko un sociālo atdevi (regulārs padziļināts izdevumu pārskatīšanas cikls lielākajās izdevumu jomās; vienota snieguma rādītāju sistēma; dzīves cikla izmaksu pieejas un centralizētu risinājumu plašāka izmantošana publiskajos iepirkumos; inovāciju un vietējās produkcijas iepirkumu attīstība);
- Stiprināt fiskālo ilgtspēju un valsts finanšu noturību, nodrošinot atbildīgu valsts finanšu pārvaldību un ilgtspējīgu valsts parāda līmeni.

3.4. Zināšanu un talantu kapacitāte

- starptautiski konkurētspējīgas maģistra, doktorantūras, industrijas doktorantūras un pēcdoktorantūras sistēmas attīstība:
 - koncentrēt valsts finansētās maģistra un doktorantūras studiju vietas jomās ar augstu zinātnisko, ekonomisko un stratēģisko nozīmi;

- palielināt starptautiski konkurētspējīgi finansētu doktorantūras un pēcdoktorantūras vietu skaitu prioritārajās pētniecības jomās (līdz 2034. gadam palielināt jauno doktora grāda ieguvēju īpatsvaru vismaz līdz 1% no 25-34 gadus veciem iedzīvotājiem);
- paplašināt industrijas doktorantūru, nodrošinot kopīgu augstskolu, pētniecības organizāciju un uzņēmumu finansējumu un pētniecības uzdevumus (līdz 20234. gadam nodrošināt vismaz 100 industrijas doktorantūras vietas ik gadu);
- attīstīt kopīgas doktorantūras un pēcdoktorantūras programmas ar starptautiski vadošām universitātēm un pētniecības organizācijām;
- izveidot skaidrus akadēmiskās un pētnieciskās karjeras ceļus jauno pētnieku noturēšanai Latvijā;
- pētnieku, inženieru un citu augsti kvalificētu speciālistu piesaiste, noturēšana un atgriešana Latvijā:
 - izveidot mērķētu starptautisku talantu piesaistes programmu zinātnes, inženierzinātņu, tehnoloģiju un citās Latvijai stratēģiski nozīmīgās jomās;
 - ieviest konkurētspējīgas ilgtermiņa finansējuma paketes vadošu pētnieku un pētniecības grupu piesaistei Latvijai;
 - izveidot vienotu remigrācijas sistēmu Latvijas pētniekiem un augsti kvalificētiem speciālistiem, kas strādā ārvalstīs;
 - vienkāršot augsti kvalificētu ārvalstu speciālistu un viņu ģimeņu ieceļošanas, nodarbinātības un integrācijas procesus;
 - nodrošināt īpašus talantu piesaistes instrumentus valsts drošībai un ekonomiskajai noturībai kritiski svarīgajās kompetenču jomās;
- talantu mobilitātes stiprināšana starp zinātni, uzņēmumiem un publisko sektoru:
 - ieviest pētnieku un speciālistu mobilitātes programmas starp augstskolām, pētniecības organizācijām, uzņēmumiem un valsts pārvaldi;
 - nodrošināt iespēju pētniekiem uz noteiktu laiku strādāt uzņēmumos vai publiskajā sektorā, saglabājot akadēmiskās karjeras nepārtrauktību;
 - izveidot kopīgas pētnieku un ekspertu pozīcijas starp zinātniskajām institūcijām, uzņēmumiem un publiskā sektora organizācijām;
 - izmantot mobilitātes programmas stratēģiski svarīgu kompetenču pārnei uz valsts pārvaldi, aizsardzības un drošības sektoru;
- pētniecības resursu koncentrēšana jomās ar potenciālu sasniegt starptautiski konkurētspējīgu kvalitāti:

- noteikt ierobežotu skaitu valsts līmeņa pētniecības un tehnoloģiju prioritāšu, balstoties uz Latvijas konkurētspējas priekšrocībām un stratēģiskās drošības vajadzībām;
- koncentrēt ilgtermiņa institucionālo un projektu finansējumu pētniecības organizācijās un jomās, kur iespējams sasniegt starptautiski konkurētspējīgu kritisko masu (palielināt kopējos ieguldījumus P&A līdz vismaz 2,0% no IKP 2034. gadā);
- konsolidēt fragmentētu pētniecības infrastruktūru un nodrošināt valsts nozīmes pētniecības infrastruktūras koplietošanu;
- izveidot ilgtermiņa izcilības centru programmu prioritārajās pētniecības un tehnoloģiju jomās;
- regulāri starptautiski izvērtēt prioritāro pētniecības jomu rezultātus un pārvirzīt resursus atbilstoši sasniegtajai kvalitātei un attīstības potenciālam;

3.5. Inovācijas pārvaldība un pieprasījums

- inovāciju prioritāšu regulāra pārskatīšana atbilstoši tehnoloģiju attīstībai, nākotnes scenārijiem un Latvijas konkurētspējas priekšrocībām:
 - ieviest regulāru valsts inovāciju un tehnoloģiju prioritāšu pārskatīšanas ciklu;
 - izveidot un attīstīt pastāvīgu jauno tehnoloģiju, vājo signālu un transformējošu inovāciju monitoringa sistēmu (līdz 2034. gadam sasniegt vismaz 70% no ES vidējā līmeņa Eiropas inovāciju rezultātu pārskatā (European Innovation Scoreboard, EIS), Latvijai pārejot no “Emerging Innovator” uz “Moderate Innovator” valstu grupu);
 - izmantot nākotnes scenārijus prioritāšu, investīciju un pētniecības programmu noturības izvērtēšanai;
 - integrēt ekonomiskās drošības, aizsardzības, kritiskās infrastruktūras un tehnoloģiskās suverenitātes apsvērumus inovāciju prioritāšu noteikšanā;
 - izveidot mehānismu ātrai finansējuma pārorientēšanai uz jaunām tehnoloģiskām iespējām vai stratēģiskām vajadzībām;
- publiskā sektora attīstīšana par inovāciju pasūtītāju, testētāju un pirmo lietotāju:
 - izveidot valsts inovāciju iepirkumu programmu un priekšizpētes sistēmu, un noteikt ikgadēju finansējumu inovatīvu risinājumu iepirkšanai un testēšanai;
 - paplašināt pirmskomercializācijas iepirkumu un pilotprojektu izmantošanu valsts pārvaldē;
 - izveidot un attīstīt dažādu nišu regulatīvās un tehnoloģiju smilškastēs jaunu risinājumu drošai testēšanai reālā vidē;

- prioritāri izmantot publisko pieprasījumu inovāciju attīstībai aizsardzības, kiberdrošības, enerģētikas, veselības, mobilitātes un kritiskās infrastruktūras jomās;
- izveidot mehānismu veiksmīgu publiskajā sektorā pārbaudītu risinājumu mērogošanai Latvijas tirgū un eksportam;
- enerģētikas, klimata un vides inovāciju attīstība tautsaimniecības konkurētspējas un transformācijas veicināšanai;
 - koncentrējot zinātnes, pētniecības un inovāciju kapacitāti tautsaimniecības transformācijas vajadzībām, veidojot enerģētikas, klimata un vides tehnoloģiju inovāciju ekosistēmu (t.sk., zinātnes institūcijas, universitātes, kompetences centri un inovāciju centri; vides tehnoloģiju patentēšanas aktivitāte sasniedz vismaz ES vidējo līmeni);
 - atbalstīt projektus ar izmērāmu ieguldījumu enerģētikas, klimata un vides mērķu sasniegšanā, veicinot publiskā, privātā un zinātnes sektora sadarbību enerģētikas, klimata un vides tehnoloģiju izstrādē, testēšanā un ieviešanā;
 - virzīt un komercializēt tautsaimniecībai stratēģiski nozīmīgu tehnoloģiju, tostarp enerģijas uzkrāšanas, atjaunojamo energoresursu, alternatīvo degvielu, viedo tīklu un aprites ekonomikas risinājumu izstrādi;
 - attīstīt alternatīvo degvielu (biometāna, zaļā ūdeņraža, biodegvielu un sintētisko degvielu) pētniecību, ražošanu un ieviešanu, sekmējot to izmantošanu transporta, rūpniecības un enerģētikas sektoros (izveidot testēšanas, sertifikācijas un demonstrācijas infrastruktūru perspektīvāko enerģētikas, klimata un vides tehnoloģiju ieviešanai un mērogošanai).
- uzņēmumu, īpaši MVU, spējas ieguldīt P&A palielināšana:
 - ieviest stabilus un paredzamus nodokļu un līdzfinansējuma stimulus uzņēmumu ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā, kā arī sadarbībā ar augstskolām (palielināt uzņēmējdarbības sektora P&A izdevumus (BERD) līdz vismaz 1,0% no IKP 2034. gadā);
 - veidot kopīgas uzņēmumu un pētniecības organizāciju P&A programmas valsts prioritārajās tehnoloģiju jomās;
 - atbalstīt uzņēmumu iekšējās P&A kapacitātes izveidi un pētnieku un inženieru nodarbināšanu uzņēmumos (līdz 2034. gadam palielināt inovatīvo uzņēmumu īpatsvaru vismaz līdz 50%);
 - attīstīt finansējuma instrumentus augsta tehnoloģiskā riska pētniecības un inovāciju projektiem ar eksportspējas un mērogošanas potenciālu;
- atbalsta instrumentu sistemātiska izvērtēšana un resursu koncentrēšana efektīvākajos risinājumos:

- ieviest vienotu inovāciju atbalsta instrumentu rezultātu un ietekmes novērtēšanas sistēmu;
- noteikt obligātu neatkarīgu izvērtējumu lielākajiem pētniecības, inovāciju un komercializācijas atbalsta instrumentiem;
- pārveidot vai pielāgot instrumentus, kuri atkārtoti neuzrāda izmērāmu ietekmi uz P&A, produktivitāti, eksportu vai komercializāciju;
- koncentrēt finansējumu instrumentos ar pierādītu spēju piesaistīt privātos ieguldījumus un radīt papildu ekonomisko vērtību;
- izveidot vienotu inovāciju politikas datu infrastruktūru uzņēmumu un atbalsta instrumentu rezultātu ilgtermiņa izsekošanai (palielināt uzņēmumu finansējuma īpatsvaru valsts un augstākās izglītības sektora P&A finansējumā vismaz līdz 10%);

3.6. Zināšanu pārnese un komercializācija

- profesionālas zināšanu un tehnoloģiju pārneses sistēmas attīstība:
 - izveidot profesionāli pārvaldītu valsts mēroga zināšanu un tehnoloģiju pārneses sistēmu ar skaidru specializāciju un koplietojamiem pakalpojumiem;
 - nodrošināt pētniecības organizācijām profesionālu kompetenci intelektuālā īpašuma, licencēšanas, uzņēmējdarbības attīstības un tehnoloģiju komercializācijas jautājumos;
 - ieviest agrīnu pētniecības rezultātu komerciālā potenciāla izvērtēšanu un perspektīvāko tehnoloģiju atlasī turpmākai attīstībai;
- nepārtraukta atbalsta nodrošināšana no pētniecības rezultāta un prototipa līdz tirgum un mērogošanai:
 - izveidot secīgu finansējuma un atbalsta ķēdi no pētniecības rezultāta validācijas līdz prototipam, demonstrācijai, pirmajam klientam un mērogošanai (līdz 2034. gadam palielināt jaunu tirgū ieviestu produktu un pakalpojumu pārdošanas rezultātu vismaz līdz 70% no ES vidējā līmeņa EIS rādītājā "Sales of product innovations");
 - nodrošināt finansējumu tehnoloģiju validācijai, prototipēšanai un demonstrācijas projektiem pirms privātā kapitāla piesaistes;
 - izveidot finansēšanas instrumentus spin-off uzņēmumu agrīnajai attīstībai un tehnoloģiski ietilpīgu uzņēmumu mērogošanai;
 - sasaistīt komercializācijas atbalstu ar publiskajiem inovāciju iepirkumiem un iespējām iegūt pirmo references klientu Latvijā;

- nodrošināt piekļuvi starptautiskām testēšanas vidēm, investoriem, partneriem un eksporta tirgiem;
- prioritāri atbalstīt divējāda lietojuma un citu stratēģiski nozīmīgu tehnoloģiju ceļu no pētniecības līdz praktiskai ieviešanai un starptautiskai mērogošanai;

3.7. Tehnoloģiskā suverenitāte un noturība

Kritisko tehnoloģiju, datu, skaitļošanas un digitālās infrastruktūras atkarību pārvaldība, nodrošinot kontroli, savietojamību un spēju mainīt piegādātājus;

- Izveidot valsts kritisko digitālo un tehnoloģisko atkarību pārvaldības sistēmu, aptverot publiski un privāti pārvaldītas valstij un sabiedrībai būtiskas digitālās sistēmas un pakalpojumus (t.sk. privātas sistēmas, kas nodrošina sabiedrībai būtiskas funkcijas, apstrādā nozīmīgu sensitīvu datu apjomu vai ar datiem, API vai citu funkcionalitāti nodrošina valsts informācijas sistēmu darbību; izveidots un regulāri aktualizēts kritisko atkarību reģistrs/karte);
- Ieviest tehnoloģiskās suverenitātes un piegādātāja maiņas prasības valstij un sabiedrībai būtiskām digitālajām sistēmām un to iepirkumiem (t.sk. datu pārnēsamības, savietojamības, auditējamības, atvērtu standartu un datu jurisdikcijas prasības, kā arī datu, dokumentācijas un funkcionalitātes pārņemšanas nosacījumi piegādātāja vai tehnoloģijas maiņas gadījumā);
- Attīstīt Latvijas un ES jurisdikcijā kontrolētu mākoņdatošanas, skaitļošanas un datu infrastruktūru (t.sk. nodrošināta atbilstoša infrastruktūra kritiskajām valsts un sabiedrības vajadzībām un MI risinājumiem; datu centru infrastruktūrai noteikta *Tier III* (vai augstāka) sertifikācijas prasība, kapacitātes mērķis 50 MW līdz 2035. gadam un prasība pēc 100% atjaunīgās enerģijas piegādes; kaitļošanas jaudas izvietojuma plānošana saskaņota ar enerģētikas virziena elektrotīkla esošās un plānotās jaudas novērtējumu).

Kritisko sistēmu kibernetiskās, rezerves jaudu un darbības nepārtrauktības stiprināšana;

- Ieviest diferencētas darbības nepārtrauktības un rezerves jaudu prasības publiski un privāti pārvaldītām kritiskajām sistēmām un pakalpojumiem neatkarīgi no īpašuma formas (prasības aptver arī privāto kritisko infrastruktūru un pakalpojumus - elektroniskos un mobilos sakarus, slimnīcas un veselības aprūpes sistēmas, bankomātus, degvielas uzpildes un apgādes infrastruktūru, pārtikas piegādes ķēdes, sabiedrības informēšanas/ziņu kanālus);
- Izveidot nepieciešamās rezerves skaitļošanas, datu glabāšanas, elektroapgādes un elektronisko sakaru jaudas kritisko pakalpojumu nepārtrauktībai (t.sk. tehnoloģiski un ģeogrāfiski nodalītas rezerves jaudas un praktiski pārbaudīti alternatīvi/autonomi darbības režīmi situācijās, kad nav pieejams internets, centrālā informācijas sistēma, mākoņpakalpojums, maksājumu infrastruktūra vai cits kritisks ārējs digitālais resurss);
- Izveidot investīciju atbalsta instrumentu privāto kritisko pakalpojumu sniedzēju tehnoloģiskās noturības risinājumiem (izveidota atbalsta programma).

Tehnoloģiskās piegādes ķēdes un infrastruktūras veidošana tā, lai viena piegādātāja, tehnoloģijas vai infrastruktūras elementa maiņa neradītu nesamērīgu valsts funkciju vai tautsaimniecības traucējumu;

- Izveidot kritisko tehnoloģiju, iekārtu un komponentu piegādes ķēžu risku pārvaldības sistēmu (t.sk. augsta riska atkarībām noteikti alternatīvi piegādes risinājumi un iepriekš kvalificēti piegādātāji);
- Izveidot kritisko tehnoloģiju, IKT iekārtu un komponentu rezervju, ātras piegādes, uzturēšanas un remonta sistēmu Latvijā un Baltijas reģionā (t.sk. fiziskas rezerves vai garantētas ātras piegādes shēmas un sadarbība ar Latvijas Mikroshēmu kompetences centru (LCCC) un Baltijas/Ziemeļvalstu partneriem pusvadītāju un citu kritisko komponentu piegādes drošībai);
- Attīstīt Latvijas starptautisko digitālo savienojamību un reģionālo kritiskās tehnoloģiju infrastruktūras sadarbību (nodrošināti vairāki neatkarīgi starptautiskie datu pārraides maršruti; īstenoti kopīgi Baltijas, Ziemeļvalstu vai ES risinājumi kritisko tehnoloģiju iepirkumiem, rezervju veidošanai, skaitļošanas un datu infrastruktūras izmantošanai).

Kiberdraudu atklāšanas un novēršanas spēju attīstība, palielinot kvalificētu speciālistu skaitu, lai savlaicīgi atklātu, ierobežotu un novērstu arvien sarežģītākus kiberdraudus;

- Izveidot Nacionālās kiberdrošības akadēmijas programmu uz esošo augstskolu un kiberdrošības institūciju bāzes sadarbībā ar NATO Sadarbības kiberaizsardzības izcilības centru (CCDCOE - *Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*) (vienota programma ar specializētām studijām, profesionālo pilnveidi, starptautiski atzītu sertifikāciju un praktisko mācību/testēšanas vidi; mērķis: 500+ speciālisti gadā);
- Izveidot kiberdrošības talantu agrīnas identificēšanas un attīstības sistēmu (t.sk. jauniešu sacensības, stipendijas, studiju programmas, prakses un darba iespējas);
- Izveidot starptautiskās tehnoloģiju talantu piesaistes programmu digitālo tehnoloģiju, MI un kiberdrošības jomās, tostarp paātrinātu iecelšanas un nodarbinātības procesu kritiski nepieciešamo speciālistu kategorijām un ārvalstu tehnoloģiju uzņēmumu pētniecības un attīstības (P&A) centru piesaisti (MI un kiberdrošības speciālistu kategorijām mērķis: process līdz 3 mēnešiem; piesaistīti vismaz 20 ārvalstu tehnoloģiju uzņēmumu P&A centri Latvijā);
- Izvērtēt un, ja izvērtējums to pamato, ieviest mērķētu, laikā ierobežotu nodokļu stimulu kritiski nepieciešamo digitālo tehnoloģiju, mākslīgā intelekta un kiberdrošības speciālistu piesaistei (skatot Igaunijas pieredzi ar IIN un sociālā nodokļa atvieglojumiem tehnoloģiju speciālistiem un uzņēmumiem);
- Izveidot kiberdrošības speciālistu mobilitātes un zināšanu aprites mehānismu starp valsts pārvaldi, kritisko pakalpojumu sniedzējiem, augstskolām un uzņēmumiem;
- Paplašināt kiberdrošības atbalsta programmu MVU (atbalsts kiberdrošības diagnostikai, ievainojamību novērtēšanai, darbinieku apmācībai: līdzfinansējuma likme līdz 70% no risinājuma izmaksām, ne vairāk kā 30 tūkst. EUR uzņēmumam);

Eksportspējīgu kiberdrošības risinājumu attīstība un skaidras koordinācijas atbildības noteikšana digitālās drošības pārvaldībā;

- Izveidot Latvijas kiberdrošības nozares eksportspējas programmu (atbalsts produktu testēšanai, starptautiskai sertificēšanai, references iegūšanai un eksporta atbalstam);
- Izveidot Latvijas kiberdrošības uzņēmumu sistemātisku pieeju ES, NATO un citiem starptautiskajiem iepirkumiem un tehnoloģiju piegādes ķēdēm (atbalsts starptautiskajām kvalifikācijām, konsorciem un iepirkumiem).

3.8. Tehnoloģijās balstīta ekonomika

Mākslīgā intelekta, automatizācijas, robotikas, datu analītikas un citu produktivitāti paaugstinošu tehnoloģiju plaša ieviešana uzņēmumos, īpaši MVU un darbaspēka trūkumam pakļautās nozarēs;

- Izveidot “Digitālo čempionu” programmu (aptver Latvijas TOP 100 eksportētājus; līdzfinansējuma likme līdz 50% no projekta izmaksām, ne vairāk kā 5 milj. EUR uz projektu);
- Izveidot uzņēmumu tehnoloģiju investīciju programmu, tostarp MVU digitalizācijas vaučerus (programmas apjoms ~20 milj. EUR gadā; vaučeru maksimālais apjoms līdz 50 tūkst. EUR uzņēmumam);
- Attīstīt Mākslīgā intelekta centra uzņēmumu MI adaptācijas programmu (praktiska ekspertīze uzņēmumiem; izstrādāti MI ieviešanas ceļveži 3–5 prioritārām nozarēm un darbojas atbalsts piemērotu risinājumu identificēšanai, adaptācijai un ieviešanai);
- Izveidot mērķētas tehnoloģiju ieviešanas programmas nozarēm ar strukturālu darbaspēka trūkumu vai augstu MI izraisītas biznesa modeļa pārmaiņas risku (t.sk. atbalsts BPO/ITO (*Business Process Outsourcing/ Information Technology Outsourcing*) uzņēmumu pārejai no “cilvēkstundu” pārdošanas uz rezultātā un MI izmantošanā balstītu pakalpojumu modeli; tehnoloģiju ieviešana sasaistīta ar procesu pārveidi un darbinieku prasmju pilnveidi.

Latvijā un ārvalstīs radītu tehnoloģiju pārņemšanas un ieviešanas paātrināšana uzņēmumos, mazinot plaisu starp tehnoloģiski vadošajiem uzņēmumiem un plašāku uzņēmumu loku;

- Izveidot visā Latvijā pieejamu vienotu tehnoloģiju pārņemšanas atbalsta ceļu uzņēmumiem (diagnostika → demonstrācija → risinājuma izvēle → ieviešana, izmantojot savstarpēji sasaistītu kompetences un atbalsta centru tīklu, kur katrā reģionā pieejama demonstrāciju, diagnostikas un ekspertīzes infrastruktūra);
- Izveidot tehnoloģiju absorbcijas grantu programmu (atbalsts Latvijā vai ārvalstīs jau pārbaudītu tehnoloģiju izmēģināšanai, pielāgošanai un ieviešanai pirms lielākas investīcija);
- Izveidot tehnoloģiski vadošo Latvijas un globālo uzņēmumu partnerību programmu ar MVU (mentoringa un piegādes ķēžu programmas).

Spējas ātri testēt, pielāgot un mērogot jaunas tehnoloģijas attīstība, veidojot tehnoloģiju izmēģināšanas vidi un elastīgu regulējumu;

- Attīstīt koplietojamu tehnoloģiju testēšanas, pilotēšanas un demonstrācijas infrastruktūru (testēšanas vides MI, robotikai, autonomajām sistēmām, sensoriem, digitālajiem dvīņiem, IoT, 5G/6G u. c.);

- Uz Mākslīgā intelekta centra un citu kompetento institūciju kapacitātes pamata izveidot koordinētu regulatīvo smilškastu un vienotas piekļuves sistēmu jauno tehnoloģiju testēšanai (smilškastes darbojas ar 3-5 dažādām jaunajām tehnoloģijām);
- Nodrošināt Latvijas uzņēmumu un pētnieku piekļuvi Eiropas koplietojamajai digitālajai infrastruktūrai (AI Factory, EuroHPC, EDIC u.c.; izveidots nacionāls piekļuves mehānisms un Latvijas dalība Eiropas infrastruktūrās paplašināta atbilstoši prioritārajām tehnoloģiju jomām papildus esošajām 2 dalībām - Valodas tehnoloģiju alianse, Local Digital Twins/CitiVERSE);
- Izveidot tehnoloģiju validācijas, sertifikācijas un pilotprojektu mērogošanas instrumentu (atbalsts validācijai, sertifikācijai un pārejai uz tirgu vai plašu ieviešanu).

Valsts atbalsta koncentrēšana izvēlētās tehnoloģiju jomās ar augstu eksporta potenciālu, tai skaitā divējāda pielietojuma tehnoloģijās;

- Noteikt un regulāri pārskatīt ierobežotu Latvijas prioritāro tehnoloģiju jomu loku (balstoties uz zināšanu un uzņēmumu bāzi, globālā tirgus un eksporta potenciālu, drošības vajadzībām, talantu un privātā kapitāla pieejamību; atbalsts pārvirzāms, ja jomā neveidojas kritiskā masa);
- Izveidot eksportorientētus tehnoloģiju klasterus vai līdzvērtīgas ekosistēmas (5–7 koncentrētas ekosistēmas ar uzņēmumu, pētniecības organizāciju, investoru un publiskā sektora iesaisti, koplietojamu infrastruktūru un starptautiskās attīstības programmu);
- Izveidot divējāda pielietojuma tehnoloģiju attīstības programmu, ietverot arī kiberdrošības risinājumus (izveidots ceļš no pilota līdz testēšanai drošības/aizsardzības vidē, sertifikācijai, ražošanai un eksportam; uzņēmumiem nodrošināta piekļuve NATO un ES instrumentiem).

Datu kā produktivitātes un inovāciju resursa izmantošanas paplašināšana, veicinot drošu datu koplietošanu, savietojamību un kvalitatīvu datu pieejamību uzņēmumiem un pētniecībai;

- Noteikt prioritārās tautsaimniecības jomas un augstvērtīgās datu kopas datu ekonomikas attīstībai, un izveidot tajās nozaru/industriālās datu telpas (3–5 datu telpas ar kopīgiem standartiem, metadatiem, API un piekļuves noteikumiem; savietojamas ar attiecīgajām ES datu telpām);
- Uz CSP veidojamās drošās datu vides bāzes attīstīt valsts mēroga drošu datu izmantošanas infrastruktūru (vide pētniecībai, MI, statistiskajai analīzei un jaunu risinājumu izstrādei; iespējama kontrolēta sensitīvu un ierobežotas pieejamības datu izmantošana);
- Izveidot praktiski piemērojamu datu koplietošanas kārtību starp uzņēmumiem un publisko sektoru (noteikti praktiski piemērojami piekļuves, licencēšanas, komercnoslēpuma, intelektuālā īpašuma, personas datu aizsardzības un atbildības risinājumi; risinājumi saskaņoti ar 'vienreiz iesniedzamo datu' principu);
- Izveidot MVU datu sagatavošanas un kvalitātes uzlabošanas atbalsta instrumentu (atbalsts datu strukturēšanai, kvalitātei, standartizācijai un sagatavošanai MI un datu analītikas vajadzībām);

3.9. Tehnoloģiski prasmīga, droša un iekļauta sabiedrība

Digitālā iekļaušana un iespēja izmantot būtiskos digitālos pakalpojumus neatkarīgi no vecuma, ienākumiem, veselības stāvokļa vai dzīvesvietas;

- Paplašināt klātienē un individuālā digitālā atbalsta tīklu, tā ietvaros nodrošinot mērķētu digitālo prasmju atbalstu senioriem un citām grupām ar zemām digitālajām prasmēm (izmantojot VPKAC, bibliotēkas un digitālos mentorus; atbalsts pieejams visās pašvaldībās; sasniegts mērķis – vismaz 50% iedzīvotāju vecumā 65+ ar pamata digitālajām prasmēm līdz 2035. gadam (bāze: 25%, 2025);
- Nodrošināt digitālo pakalpojumu piekļūstamības prasību praktisku ieviešanu un uzraudzību (WCAG un Eiropas Piekļūstamības akta prasības tiek sistemātiski pārbaudītas publiskajiem un attiecīgajiem privātajiem digitālajiem pakalpojumiem);
- Izveidot mērķētu atbalstu savienojamības un ierīču pieejamībai iedzīvotājiem, kuriem izmaksas rada būtisku barjeru (mērķēts pieslēguma un/vai ierīču atbalsta instruments iedzīvotāju grupām, kurām izmaksas ir pierādīts šķērslis būtisko digitālo pakalpojumu izmantošanai);
- Pabeigt ļoti augstas veiktspējas tīklu un šķiedras pieslēgumu pieejamības paplašināšanu un novērst kritiskās mobilo sakaru pārklājuma nepilnības (sasniedzot Latvijas Digitālās dekādes ceļvedī noteiktos VHCN/FTTP un 5G pārklājuma mērķus: 100% VHCN un 100% FTTP pārklājums līdz 2030. gadam, 5G pārklājums vismaz 95% teritorijas līdz 2030. gadam).

Iedzīvotāju spēja droši izmantot MI un digitālās tehnoloģijas, izprast automatizētu sistēmu darbību, riskus un savu tiesību aizsardzības iespējas;

- Izveidot valsts mēroga MI un digitālās drošības pratības programmu (praktiski mācību un pašnovērtējuma rīki par drošu MI izmantošanu, personas datu aizsardzību, kiberdrošības pamatiem, digitālo krāpniecību, dziļviltojumiem, pikšķerēšanu un manipulētu saturu).
- Izveidot mērķētu MI un digitālās drošības atbalstu riska grupām un vienotu informācijas vidi par tiesību aizsardzību digitālajā vidē (programmas visvairāk apdraudētajām grupām par rīcību digitālās krāpšanas, datu ļaunprātīgas izmantošanas vai automatizētu lēmumu radīta kaitējuma gadījumā).

Cilvēka kontroles un atbildības saglabāšana jomās, kur automatizēti lēmumi var būtiski ietekmēt cilvēka tiesības un dzīves iespējas, atbildīga regulējuma izveide;

- Ieviest ES MI regulējuma nacionālo uzraudzības un institucionālo sistēmu;
- Ieviest augsta riska MI un automatizētu lēmumu novērtēšanas un cilvēka kontroles prasības (noteikt, kurās situācijās nepieciešama cilvēka iesaiste un personai jābūt iespējai saņemt cilvēka veikta lēmuma pārskatīšanu un to apstrīdēt; aģentiskām/autonomām MI sistēmām cilvēka apstiprinājums nepieciešams, ja to rīcība var radīt būtiskas sekas cilvēkiem, uzņēmumiem vai valstij vai pieļautu kļūdu ir grūti novērst);
- Izveidot augsta riska MI auditējamības un izsekojamības sistēmu (noteiktas minimālās prasības datu, sistēmas darbības, lēmumu un cilvēka iesaistes izsekojamībai; aģentiskām/autonomām MI sistēmām nodrošināta katra būtiska autonomā soļa žurnālēšana un pirms sistēmas izmantošanas skaidri noteikta

atbildīgā persona vai institūcija; uzraugošajām institūcijām izveidota nepieciešamā tehniskā kompetence).

Iedzīvotājiem pieejamas digitālo un tehnoloģisko prasmju apguves un uzlabošanas sistēmas izveide ar kopīgu valsts, darba devēju un indivīda atbildību;

- Izveidot regulāri aktualizējamu tehnoloģisko prasmju pieprasījuma un mācību piedāvājuma sistēmu (ikgadēji noteikts/prognozēts pieprasījums MI, datu, kibernetikas, automatizācijas un citu tehnoloģisko kompetenču speciālistiem un tam atbilstoši aktualizētas īsa cikla, modulārās un mikrokvalifikāciju programmas; rezultāti izmantoti arī STARS, Kibernetikas akadēmijas un MI centra programmu kapacitātes plānošanai);
- Nodrošināt stabilu individuāli izmantojamu finansējumu tehnoloģisko prasmju apguvei caur STARS/Individuālo mācību kontu sistēmu, integrējot tajā digitālo un tehnoloģisko prasmju novērtēšanu, iegūto prasmju atzīšanu un iespēja apliecināt sasniegto prasmju līmeni (instrumenta apjoms ir vismaz 100 milj. EUR pieaugušo pārkvalifikācijai digitālajās prasmēs, ar individuālā konta apjomu līdz 1000 EUR personai);
- Uzņēmumu digitalizācijas un automatizācijas atbalstā ieviest obligātu darbinieku prasmju komponenti (atbalsts prasmju pilnveidei vai pārkvalifikācijai atbilstoši uzņēmuma jauno tehnoloģiju ieviešanas projektu vajadzībām).

Publiskā pārvalde visos līmeņos

4.1. Vienota un efektīva publiskā pārvalde

- Vienotu valsts pārvaldes un pašvaldību darbības un sadarbības principu ieviešana.
 - Izstrādāti un ieviesti vienoti pakalpojumu sniegšanas standarti valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem;
 - Izstrādāta vienota metodoloģija klientu apmierinātības pētījumam par valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem un uzsākts īstenot regulārus klientu apmierinātības pētījumus;
 - Attīstīt Cilvēkresursu vienotās pārvaldības sistēmu ar paplašinātu funkcionalitāti un pašvaldību integrāciju, nodrošinot datu vadību un vienotu cilvēkresursu procesu pārvaldību valsts un pašvaldību līmenī;
 - Sagatavot vienotā valsts dienesta koncepciju.
- Valsts pārvaldes institucionālās struktūras, pārvaldes procesu un sadarbības prakses pārskatīšana.
 - Īstenot valsts pārvaldes strukturālo reformu, lai valsts pārvalde kļūtu vienotāka un efektīvāk izmantotu valsts pārvaldes resursus: izstrādāts reformas piedāvājums stratēģiskai valsts tiešās pārvaldes institucionālajai konsolidācijai, ievērojot skaidru nodalījumu starp politikas plānošanas un ieviešanas funkcijām. Ministrijās koncentrējot nozares politikas plānošanas funkcijas un ar tām saistītās projektu vadības funkcijas, savukārt rīcībpolitiku ieviešanas un pakalpojumu sniegšanas

funkcijas koncentrējot padotības institūcijās. Vienlaikus tiek stiprināti horizontālās sadarbības un koordinācijas mehānismi. Tiek sagatavots un apstiprināts reformas koncepts un atbilstošs regulējums tā ieviešanai un darbības nodrošināšanai;

- Centralizēt valsts kapitālsabiedrību pārvaldību. Tiek sagatavots un apstiprināts risinājuma koncepts un atbilstošs regulējums tā ieviešanai un darbības nodrošināšanai;
- Valsts kancelejai tiek dots mandāts reformu vadības nodrošināšanai.

• Atbalsta funkciju centralizācija un specifiskās ekspertīzes koplietošana

- Turpināt atbalsta funkciju centralizāciju un attīstīt publiskās pārvaldes koplietoto pakalpojumu un ekspertīzes centru ekosistēmu, ieviešot valsts pārvaldes iekšējā servisa pieeju, piemēram, IT, iepirkumu, finanšu pārvaldības, datu analītikas, iekšējā audita, dizaina un citu funkciju sniegšanā publiskajā pārvaldē.
- Tiek stiprināta valsts pārvaldes iekšējā ekspertīze un tās starpinstitutionāla izmantošana, tostarp, lai mazinātu atkarību no ārējiem ekspertiem. Tiek izveidota un funkcionē Valsts pārvaldes ekspertu datu bāze (integrēta CVPS). Datu bāze tiek izmantota arī ES līmeņa ekspertu mobilitātei. Potenciāli datu bāzē tiek integrēta arī informācija par pašvaldībām, paplašinot mobilitātes iespējas publiskās pārvaldes ietvaros.

• Sniegumā balstītas pieejas nostiprināšana valsts budžeta veidošanas procesā.

- Budžeta izdevumu pārskatīšanas procesā un budžeta plānošanas procesā sistēmiski tiek izmantoti Valsts pārvaldes darbības un politikas rezultātu vienotā informācijas portāla dati.

• Vienota un uz nākotnes vajadzībām balstīta cilvēkkapitāla pārvaldība publiskajā pārvaldē. Publiskajā pārvaldē strādā augsta līmeņa eksperti un vadītāji un darbs sabiedrības labā tiek novērtēts.

- Attīstīt publiskās pārvaldes darbaspēka piesaistes, noturēšanas un attīstības kapacitāti demogrāfisko pārmaiņu apstākļos, ieviešot elastīgas mobilitātes un sekondēšanas pieejas, agrīnās karjeras iesaistes un profesionālās integrācijas mehānismus jauniešiem, NextGov spēju attīstību kā integrētu darba, mācīšanās un snieguma pilnveides pieeju, kā arī stiprinot stratēģisko līderību kā valsts pārvaldes efektivitātes un pārmaiņu ieviešanas pamatu;
- Attīstīt cilvēkresursu vienoto pārvaldības sistēmu (CVPS) kā stratēģisku instrumentu datu pārvaldībai, prasmju attīstības plānošanai un cilvēkresursu analītikai;
- Tiek noteiktas obligātās valsts pārvaldē nodarbināto mācību programmas.

4.2. Pierādījumos balstīta un lietotājiorientēta publiskā pārvalde

- Vienotas valsts datu ekosistēmas, valsts datu un analītikas platformu attīstīšana rīcībpolitiku alternatīvu modelēšanai, simulācijām, politiku ietekmes izvērtējumiem, tostarp izmantojot MI un īstenojot „vienreiz iesniedzamo datu” principu.
 - Tiek attīstīta valsts pārvaldes snieguma monitoringa sistēma, tostarp Valsts pārvaldes darbības un politikas rezultātu vienotais informācijas portāls (analītisko moduļu un ātro signālu monitoringa izveide, datu integrācijas, automātiski brīdinājumi, indikatoru noviržu analīze, tematiskie dashboards, politikas pārskatu sagatavošanas plūsma, iestāžu snieguma rādītāju monitorings);
 - Tiek ieviests jauns informācijas un komunikāciju tehnoloģiju projektu un sistēmu pārvaldības un uzraudzības modelis.
- Analītisku, uz nākotni un rezultātu orientētu pieeju nostiprināšana politikas veidošanā, tostarp nākotnēšanas, stresa testu, prognozējošās analītikas, paredzošās modelēšanas u.c. metožu nostiprināšana rīcībpolitiku veidošanas praksē
 - Valdības centrā tiek nostiprināta nākotnēšanas un stratēģiskās priekšizpētes funkcija, ieviešot scenāriju analīzes metodiku, politikas alternatīvu modelēšanas pieeju, reformu prioritāšu identificēšanas procesu, ārējo pētījumu un zinātnieku vai nozaru ekspertu piesaistes mehānismu (nākotnēšanas ekspertu tīkla vai prakses kopienas izveide), kā arī stratēģiskās priekšizpētes sagatavošanu valdības prioritārajām tēmām;
 - Valdības centrs veido un aktualizē stratēģisku analītisko kompetenču attīstības plānu, kas balstīts padziļinātā situācijas izpētē (daļa no cilvēkresursu attīstības plānošanas sistēmas);
 - Tiek izveidota Valsts pētījumu programma valsts pārvaldē, uzsākta tās īstenošana.
- Inovācijas nostiprināšana ikvienas publiskās pārvaldes organizācijas praksē, nepārtraukti pilnveidojot iestāžu sniegumu, rīcībpolitiku un publisko pakalpojumu ieviešanu
 - Inovācijas laboratorijas attīstība, tai nostiprinoties kā publiskās pārvaldes inovācijas ekspertīzes un metodiskajam centram, ar kura atbalstu inovācijas / dizaina metodes tiek ieviestas iestāžu darba kultūrā, praksē, tiek pielietotas plānojot un īstenojot pārmaiņas iestādē, politikās un to ieviešanā.
- Pāreja no pakalpojumu sniegšanas pēc pieprasījuma uz proaktīvu un integrētu atbalstu cilvēka dzīves situācijās.
 - Izveidot skaidru tiesisko pamatu datu koplietošanai un vienreizējas principa ievērošanai.

- Pakalpojumu attīstībā un pilnveidē atbilstoši augstiem standartiem sistemātiski iesaistīt pašus lietotājus;
 - Turpināt pakalpojumu digitālo transformāciju, tostarp izmantojot MI risinājumus;
 - Valsts pārvaldes snieguma monitoringa sistēmā iekļaut publisko pakalpojumu kvalitātes un efektivitātes rādītājus, tostarp indikatorus par klientu apmierinātību ar pakalpojumiem un indikatorus par pakalpojumu standartu nodrošināšanu iestāžu darbības snieguma monitoringā;
 - Attīstīt proaktīvu pakalpojumu sniegšanas praksi;
- MI izmantošana publiskās pārvaldes procesos un to pilnveidošanā, mērķtiecīgi izmantojot mākslīgo intelektu prioritārajās e-pakalpojumu jomās, saglabājot cilvēka veiktu uzraudzību un iespēju apstrīdēt automatizēti pieņemtus lēmumus
 - Tiek pilnveidotas valsts pārvaldē nodarbināto kompetences procesu automatizēšanai, aģentiskajai darbībai u.c., lai spētu adaptēt un izmantot jaunākos MI risinājumus sasniegumus;
 - Tiek izveidota valsts pētījumu programma “Mākslīgais intelekts valsts pārvaldē” un uzsākta tās īstenošana;
 - Tiek nodrošināta atbilstoša tehnoloģiskā kapacitāte pilnvērtīgai MI risinājumu izmantošanai (skaitļošanas resursi, interneta/datu tīkla platums, elektrības resurss, u.c.);
 - Izveidots vienots MI jomas regulējums un administratīva tā ieviešanas uzraudzība;
 - MI izmantošana birokrātiskā sloga (t.sk. administratīvā sloga) mazināšanai un publisko pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai;
 - MI informācijas pratības attīstība dezinformācijas ietekmes mazināšanai, sabiedrības noturības veicināšanai.

4.3. Atvērtā un iesaistoša publiskā pārvalde

- Proaktīva sabiedrības vajadzību un viedokļu noskaidrošana valsts pārvaldē un pašvaldībās ikdienā, tostarp inovatīvo līdzdalības metožu izmantošana un plašākas sabiedrības iesaiste
 - Sabiedrības vajadzību un viedokļu noskaidrošana vismaz reizi gadā ikvienā nozarē;
 - Pilsoniskā dialoga nostiprināšana, tostarp novēršot pārstāvniecības asimetriju un sniedzot metodisko atbalstu un bāzes resursus mazajām organizācijām, lai tās kļūtu par dzirdamiem un kompetentiem partneriem valsts un pašvaldību lēmumu pieņemšanā, mazinot sabiedrības atsvešinātību;
 - Nacionālie dialogi kā ikgadējs pasākums un dialogu praktizēšana nozarēs;
 - Deliberatīvo metožu (pilsoņu asambleju) rīkošana jautājumos, kur nepieciešams līdzsvarot dažādu sabiedrības grupu intereses un nonākt līdz kompromisam, kā arī ilgtermiņa politikas jautājumos. Tiek vērtētas iespējas izstrādāt normatīvo regulējumu deliberatīvo metožu (pilsoņu asambleju) praktizēšanai;

- Lai stiprinātu plašāku sabiedrības līdzdalību, tiek praksē iedzīvināta līdzdalības budžeta īstenošana ikvienā pašvaldībā;
 - Iedzīvotāju padomju izveide un faktiskā iesaiste pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesos.
- Sabiedrības līdzdalības integrēšana lēmumu pieņemšanas procesos (politiku un tiesību aktu izstrāde)
 - Plašāka sabiedrības iesaiste atkarībā no risināmā jautājuma sabiedriskās nozīmības;
 - Politikas kvalitātes standarta izstrāde, kas ietver vienotus principus un kritērijus, tostarp atvērta un iesaistoša procesa, kā arī atgriezeniskās saites nodrošināšanu;
 - Konsultatīvo un uzraudzības formātu stratēģiska integrēšana nozares attīstībā un reformu procesos.
- Plašāka koprades pieeju izmantošana publisko politiku veidošanā un lēmumu pieņemšanā
 - Koprades pieejas nostiprināšana kā pamatprakse politiku un tiesību aktu izstrādē
 - Rīcībpolitikas un lēmumu pieņemšanas procesa reformas ietvaros notiek pāreja no formālas sabiedriskās apspriešanas uz obligātiem agrīnās iesaistes (koprades) mehānismiem;
 - Nepieciešamais metodiskais un finansiālais atbalsts inovatīvo pieeju izmantošanai, kā arī zināšanu, spēju un prasmju organizēt un vadīt attīstīšana.
- Lielāka publiskās pārvaldes darba caurskatāmība un sasniegto rezultātu skaidrošana sabiedrībai saprotamā un pieejamā veidā, izmantojot mūsdienīgus komunikācijas veidus
 - Jaunas pieejas publiskajai komunikācijai, stiprinot proaktīvu un tiešu komunikāciju, kas ietver diskusijas un tikšanās, tostarp klātienē un reģionos;
 - Sabiedriski nozīmīgu lēmumu un norišu savlaicīga, iekļaujoša un mērķtiecīga komunikācija mērķgrupām, tostarp pieņemto lēmumu praktiskās īstenošanas skaidrošana, it īpaši veselības, labklājības un aizsardzības jomās;
 - Valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību budžeta atklātība un uztveramība, valsts pārvaldes iestādes un pašvaldības sniedz sabiedrībai viegli uztveramu informāciju par to budžeta apmēru, plānotajiem tēriņiem un ar budžeta resursiem sasniegtajiem rezultātiem;
 - Sabiedrības interešu uzraudzības stiprināšana, tostarp izmantojot integritātes paktu ieviešanas standartu.

Kultūra, valoda un pilsoniskā sabiedrība

5.1. Kultūra - līdzdalība un pieejamība

- **Līdzdalība kultūrā un kultūras pieejamības nodrošināšana, īpaši reģionos un konkrētajām mērķgrupām:**
 - atbalstīt cilvēkus kultūras un mākslas radīšanā individuāli, vietējās kopienās un amatiermākslā;
 - attīstīt mobilās kultūras formas attālākos reģionos, (piemēram, ceļojošās izstādes un viesizrādes, mobilās bibliotēkas), digitālos kultūras pakalpojumus, un iedzīvotāju mobilitātes risinājumus, īpaši cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, senioriem;
 - turpināt Latvijas skolas somas programmu;
 - uzlabot piekļūstamību cilvēkiem ar dažāda veida funkcionāliem traucējumiem;
 - ieviest kultūru kā preventīvu veselības un sociālās iekļaušanas instrumentu, kas stiprina labbūtību un atslogo veselības un sociālās nozares.
- **Dziesmu un deju svētku un citu nemateriālā kultūras mantojuma procesa īstenošana:**
 - vienotā sistēmā nodrošināt Vispārējo latviešu dziesmu un deju svētku norisi 2028. un 2035. gadā, Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku norisi 2030. gadā un to atbalsta sistēmas;
 - popularizēt tradicionālo amatu pratēju zināšanas vietējiem iedzīvotājiem un ārvalstu tūristiem, sekmējot tradicionālo amatu saglabāšanu, pārmantošanu, iesaisti inovāciju radīšanā un ekonomisko atdevi.

5.2. Latviešu valodas lietojums

- **latviešu valodas digitālās ekosistēmas nodrošināšana:**
 - attīstīt latviešu valodas mākslīgā intelekta, mašīntulkošanas, runas atpazīšanas un runas sintēzes risinājumus;
 - veidot un uzturēt valsts nozīmes latviešu valodas digitālos resursus (korpusos, terminoloģijas datubāzes, valodas modeļus);
 - nodrošināt plaši pieejamu digitālo saturu latviešu valodā par Latviju un tās sabiedrību;
 - veicināt latviešu valodā pieejamā satura radīšanu starptautiskajās digitālajās platformās.
- **latgaliešu rakstu valodas un lībiešu kā Latvijas pirmiedzīvotāju valodas saglabāšana un attīstīšana:**
 - izstrādāt un pilnveidot mācību materiālus, metodiskos un digitālos resursus latgaliešu rakstu valodā un lībiešu valodā.

- veicināt šo valodu pētniecību, dokumentēšanu un valodas kopienu pratēju attīstību.
- **Vienotas, koordinētas valsts atbalstītas latviešu valodas mācību sistēmas ieviešana pieaugušajiem:**
 - ieviest vienotu pārvaldību un pakalpojumu platformu valsts atbalstītajai latviešu valodas apguvei pieaugušajiem;
 - nodrošināt pedagogu profesionālo pilnveidi darbam ar pieaugušajiem jauktu valodu pratēju grupās;
 - nodrošināt mūsdienīgu mācību materiālu izmantošanu un elastīgas mācību formas.
- **latviski runājošo atbalsts latviešu valodas lietošanā tās apguvei:**
 - pilsoniskajai sabiedrībai veidot valodas mentoru un sarunu partneru kustību, iesaistot brīvprātīgos latviski runājošos iedzīvotājus;
 - vietējās kopienās, darbavietās un visu līmeņu izglītības iestādēs organizēt valodas prakses aktivitātes, kas veicina latviešu valodas lietošanu ikdienas saziņā;
 - īstenot sabiedrības informēšanas un motivēšanas pasākumus, kas stiprina latviski runājošo gatavību sazināties latviski ar valodas apguvējiem un atbalstīt viņu iekļaušanos valodas vidē.
- **izrāviens lasītprasme:**
 - panākt agrīnu lasītprasmes attīstību pirmsskolā un pamatzglītībā, kā arī ieviest individuālu atbalsta sistēmu lasītprasmei visos izglītības posmos, nodrošinot mērķtiecīgu atbalstu bērniem ar lasīšanas grūtībām;
 - sekmēt lasīšanas kultūru ģimenēs, izglītības iestādēs, bibliotēkās un vietējās kopienās, palielinot bērnu un jauniešu iesaisti regulārā lasīšanā.

5.3. Kultūras mantojuma, institūciju infrastruktūras un krājumu noturība

- **krāžu gatavības sistēmas attīstība, krājumu glabāšanas un institūciju infrastruktūras modernizācija drošības, t.sk. klimatnoturības apstākļos:**
 - Stiprināt kultūras valsts institūciju, t.sk. arhīvu, muzeju, Filharmonijas infrastruktūras noturību;
 - Digitalizēt kultūras vērtības valsts drošībai;
 - Nodrošināt atbalstu prioritāro Rīgas vēsturiskā centra un reģionu kultūras mantojuma objektu saglabāšanai.

5.4. Kultūras ekonomikas attīstība

- **kultūras ekonomiskās atdeves mērīšanas sistēmas izstrāde:**
 - Izveidot ekonomikas atdeves rādītāju sistēmu kultūras un radošo industriju jomās
 - Nodrošināt 10–15% pieaugumu kultūras un radošo industriju produktivitātē).
- **kultūrizglītības sistēmu modernizēšana talantu ataudzei, konkurētspējas, inovācijas un produktivitātes palielināšanai:**
 - Pārveidot infrastruktūru un attīstīt cilvēkkapitāla sistēmas universitātēs un mākslu izglītības kompetences centros (MIKC)

- Izveidot koordinētu talantu identificēšanas, attīstības un noturēšanas sistēmu kultūras jomā.
- **kultūras lomas palielināšana eksporta un tūrisma jomās:**
 - Izveidot vienotu eksporta un starptautiskās reprezentācijas sistēmu Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs;
 - Piedāvāt “izaugsmes finansējumu” nišas jomās kultūras eksporta precēm un pakalpojumiem, tūristu piesaistei.
- **radošo industriju attīstība un konkurētspējas stiprināšana:**
 - Ieviešot atgriezenisku finanšu instrumentu privātīpašumā esošu kultūras pieminekļu atjaunošanai, panākt privātā sektora ieguldījumus kultūras mantojumā ar ekonomisko atdevi;
 - Atbalstīt finansiāli daudzsološas radošas industrijas (Valsts Kultūrkapitāla fonda projektu finansējums, Altum aizdevumi, ES fondu programmas inovāciju jomā, līdzfinansējums starptautiskajiem projektiem).
- **kultūras mantojuma, institūciju infrastruktūras un krājumu daudzfunkcionalitātes attīstība:**
 - ekonomēt līdzekļus, koordinējot sadarbību starp valsti, pašvaldībām, izglītības iestādēm, privāto sektoru un NVO infrastruktūras izmantošanā un aktīvā tūrisma attīstībā, īstenojot starpinstitucionālus un starpsektoru projektus.
- **Valsts kultūras kapitālsabiedrību pārvaldības pilnveidošana:**
 - uzlabot finanšu ilgtspējību, palielinot pašu ieņēmumu īpatsvaru un dažādojot ienākumu avotus;
 - uzlabot valsts budžeta līdzekļu izlietojuma efektivitāti.

5.5. Saliedētība

- **mazāk aktīvu un polarizētu iedzīvotāju grupu sadarbības veicināšana:**
 - Izveidot un uzturēt sabiedrības saliedētības radaru dinamiskai situācijas uzraudzīšanai, iekļaujot arī cilvēkus no grupām, kuras visvairāk izjūt atsvešinātību vai diskrimināciju - cilvēki nomalēs, vientuļi seniori, cilvēki, kuru mājas valoda nav latviešu valoda un kuri nestrādā algotu darbu;
 - Nodrošināt atbalsta pasākumus un to operatīvas izmaiņas atbilstoši izmaiņām datos, koordinējot rīcību starp institūcijām;
 - Nodrošināt dažādu sabiedrības grupu sadarbības projektus *reālu* kopīgu problēmu risināšanai, piemēram, vientuļo senioru un jauniešu resursu apmaiņa, kopīga apkāmes labiekārtošana, kopīga palīdzības sniegšana grūtībās nonākušiem.
- **sabiedrības daudzveidības kā sabiedrības resursa attīstīšana:**
 - Veidot “drošas telpas” un formātus sarunām, dažādu viedokļu apmaiņai un diskusijām klātienē un informatīvajā, t.sk. mediju, telpā;
 - Atbalstīt mazākumtautību projektus, stiprinot dažādu etnisko grupu iekļaušanos sabiedrībā.

- Iesaistīt sociālās atstumtības riskam pakļautās personas, personas ar funkcionāliem traucējumiem grupu darbā, brīvprātīgajā darbā un pilsonisko sabiedrības organizāciju aktivitātēs;
- Latvijas ilgtermiņa rezidentiem, kuri uzskata krievu valodu kā dzimto valodu, kā arī jauniebraucējiem akcentēt latviešu valodas apguves atbalsta iespējas un pozitīvu integrācijas pieredzi;
- Turpināt uzraudzīt un ziņot par diskriminācijas un naida runas situāciju.

5.6. Demokrātijas kultūra

- **pilsoniskās izglītības prasmju attīstīšana, lai vairotu izpratni par demokrātijām vērtībām un stiprinātu demokrātisko līdzdalību:**
 - Izstrādāt un nodrošināt valsts standartu, mācību materiālus, t.sk. demokrātijas ceļvedi iedzīvotājiem, zināšanu apguves testus un sertifikātu;
 - Praktizēt pilsoniskumu un demokrātisko līdzdalību izglītības iestādēs;
 - Izveidot ikvienam pieejamas kompetenču programmas pilsoniskajai līdzdalībai;
 - Nodrošināt iespēju piedalīties sabiedriski nozīmīgu jautājumu izlemšanā, izmantojot deliberatīvās metodes un līdzdalības demokrātijas pieejas;
 - Organizēt sociālās iekļaušanās pasākumus un nodrošināt pilsonisko prasmju apguvi studentiem un citiem jaunienācējiem, kuru izcelsmes valstīs izpratne par demokrātiskām vērtībām atšķiras no Latvijas;
 - Izvērtēt vajadzību noteikt valsts pārvaldes iestādi, kuras pārraudzībā būtu pilsoniskā izglītošana.
(pilsoniskās prasmes apguvušo iedzīvotāju skaits, to iesaistes palielināšanās)
- **mazāk aktīvu iedzīvotāju iespēju palielināšana un motivācijas celšana līdzdalībai vēlēšanās un demokrātiskajā dzīvē:**
 - Uzlabot politisko procesu izpratnes iemaņas cilvēkiem, tostarp vidējā vecuma iedzīvotājiem bez augstākās izglītības;
 - Iesaistīt pilsoniski neaktīvos iedzīvotājus pašvaldību kopienu aktivitātēs;
 - Nodrošināt pilsoniskā patriotisma nodarbības mazākumtautību jauniešiem.
(iedzīvotāji, kuri izmanto vietējās līdzdalības formas - skaita pieaugums)
- **brīvprātīgā darba veicināšana:**
 - Izveidot kompetenču apliecināšanas mehānismu brīvprātīgā darba sistemātiskai atzīšanai izglītības iestādēs un darba tirgū;
 - Plašāk informēt par brīvprātīgā darba iespējām un biežāk iesaistīt dažādu grupu pārstāvjus brīvprātīgajā darbā, attīstot brīvprātīgā darba kustību.
(brīvprātīgo skaita pieaugums, tostarp civilās aizsardzības un krīžu jomā)
- **politisko partiju prestiža celšana, partijām vienojoties par normām un iesaistot iedzīvotājus.**
 - Politiskām partijām vienojoties par politikas kultūras normām un aktīvāku iedzīvotāju iesaistišanu to darbā;

- Valsts prezidentam, sadarbībā ar Saeimu virzīt jautājumu.
(uzticēšanās politiskajām partijām (%) pieaugums)

5.7. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma

- **cilvēku iesaistes palielināšana pilsoniskajās iniciatīvās un organizācijās:**
 - popularizēt pilsonisko līdzdalību un biedrošanos, izpratni par pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu sabiedrībā, kā arī ziedošanu pilsoniskām iniciatīvām, tostarp caur nodokļu atvieglojumiem;
 - dažādot pilsonisko iniciatīvu finansējuma avotus, vienlaikus veicināt finansējuma caurskatāmību un paplašināt ikgadējo darbības pārskatu publiskošanas praksi;
 - NVO atbalsta instrumentu sasaistīt ar cilvēku iesaistes un atbalsta NVO palielināšanos.
(biedrībām un nodibinājumiem piesaistītie biedri, brīvprātīgie, ziedotāji, pasākumu dalībnieki).
- **pilsoniskās sabiedrības iesaiste nozīmīgās jomās:**
 - Atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un kopienu veidošanu Latvijas reģionos, iesaistot mazāk aktīvos iedzīvotājus;
 - Atbalstīt diasporu tās latviskās identitātes, latviešu valodas un kultūras saglabāšanai, pilsoniskajai un politiskai līdzdalībai, Latvijas tautsaimniecības un zinātnes attīstībai, remigrācijai;
 - Atbalstīt PSO sistēmas pastāvēšanu, īpaši sabiedriskā labuma darbības jomās¹, t.sk. demokrātijas stiprināšanā, iedzīvotāju noturībai krīzes situācijās, NVO sektora stratēģiskās kapacitātes stiprināšanai nacionālajai drošībai.

5.8. Informatīvā telpa

- **noturības stiprināšana pret dezinformācijas un informācijas manipulācijas riskiem, neierobežojot vārda brīvību:**
 - Koordinēt mediju pakalpojumu sniedzēju un starpnieku, valsts un sabiedrības rīcību dezinformācijas monitoringa un dziļviltojumu identificēšanā sociālajās platformās;
 - Attīstīt krīzes komunikācijas mehānismu, lai valsts pārvalde varētu reaģēt uz iespējamiem informatīviem uzbrukumiem, kā arī par notiekošo saprotamā veidā informēt sabiedrību;
 - Attīstīt Latvijas mediju uzņēmumiem apņemšanās, gatavību un spējas krīzes situācijās nodrošināt Latvijas sabiedrību ar aktuālo informāciju.

¹ it sevišķi, ja tā ir vērsta uz labdarību, cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību, pilsoniskas sabiedrības attīstību, izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un slimību profilaksi, sporta atbalstīšanu, vides aizsardzību, palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās, sabiedrības, it īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu, sociālās labklājības celšanu.

- **iedzīvotāju izpratnes, zināšanu un prasmju palielināšana par efektīvu un drošu satura izmantošanu informatīvajā telpā:**
 - Latvijā informācijas prasības, t.sk. medijprasības un kritiskās domāšanas ekosistēmas dalībniekiem sinhronizēt informācijas, t.sk. mediju prasības un dezinformācijas atpazīšanas kampaņas, grantu projektu konkursus, pētījumus un citu rīcību, lai nodrošinātu efektīvu informācijas pārklājumu dažādām mērķgrupām;
 - NEPLP aktualizēt un uzturēt Latvijas Medijprasības datubāzi.
- **nacionālo mediju brīvības un atklātības nodrošināšana:**
 - Informēt sabiedrību un tiesībaizsargājošās iestādes par nepieciešamo rīcību žurnālistu drošības garantēšanai;
(Žurnālistu īpatsvars, kas uzskata, ka Latvijā iespējams strādāt drošā vidē (%))
 - Nodrošināt Latvijas mediju satura lietotājus ar informāciju par mediju īpašniekiem, faktiskajiem labuma guvējiem un publisko finansējumu.
(Mediju īpatsvars, par kuriem publiski pieejama informācija par īpašniekiem, faktiskajiem labuma guvējiem un publisko finansējumu (%))
(gadskārtējā Reportieri bez robežām Preses brīvības indeksa atsevišķie rādītāji, kuru vērtības krasi samazinās vai ir hroniski zemas)
- **Latvijas sabiedriskā medija (LSM) neatkarības un lomas sabiedrības informēšanā stiprināšana;**
 - Nodrošināt mediju digitālo transformāciju, paplašinot digitālo platformu un straumēšanas pakalpojumu attīstību, lai piesaistītu jaunus klausītājus, t.sk. jaunāko paaudzi, diasporu un jauniebraucējus;
(LSM.lv visu multimediju platformu vidēji nedēļā sasniegtā auditorija (unikālie lietotāji internetā 7 – 74 gadu vecuma grupā) (%) – sadalījumā arī pa apakšgrupām)
 - Īstenot LSM ēkas digitālo transformāciju;
 - Pilnveidot sabiedriskā medija finansēšanas sistēmu, mazinot tās atkarību no ikgadējiem budžeta lēmumiem;
 - Nodrošināt medijiem pietiekamu pārklājumu latviešu valodā, īpaši pierobežā.
(Nacionālo TV un radio programmu tehniskais pārklājums (%))

Vides ilgtspēja, klimats un enerģija

6.1. Klimatneitralitāte, enerģētiskā neatkarība un pielāgošanās klimata pārmaiņām

- **Enerģētikas attīstība, drošība un neatkarība**

- **Palielināt vēja, saules un ilgtspējīgas bioenerģijas ražošanas jaudas** un samazināt fosilās enerģijas īpatsvaru enerģijas galapatēriņā.
(Paātrināt AER atļauju izsniegšanu; Nodrošināt prognozējamu regulējumu un tirgus nosacījumus, lai piesaistītu privātās investīcijas un mazinātu elektroenerģijas cenu svārstīgumu.
Uzstādītā AE jauda (MW);
Importēto energoresursu īpatsvars: bāze 45% (2024); trajektorija uz 2030.g.)
- Attīstīt enerģijas uzkrāšanas, pieprasījuma elastības un viedās energopārvaldības risinājumus, stiprinot Latvijas un Baltijas energosistēmu elastību un atjaunojamo energoresursu integrāciju.
(Jāattīsta kopīgais elastības tirgus, balansēšana un uzkrāšana.
Starpsavienojamība (%); 69% (2023.g.); >70 (2030.g.))
- Attīstīt un modernizēt elektroenerģijas **sadales tīklu infrastruktūru**, pārbūvējot vidējā sprieguma elektrolīnijas, modernizējot apakšstacijas un ieviešot viedās tīkla vadības un digitālās tehnoloģijas.
- Palielināt elektroenerģijas **pārvades tīkla kapacitāti** atjaunīgo energoresursu integrācijai un starpsavienojumu attīstībai, nodrošinot nākotnes energosistēmas vajadzībām atbilstošu infrastruktūru.
- Veicināt **atjaunīgo energoresursu izmantošanu ēkās** un enerģijas uzkrāšanas risinājumus.
(AE īpatsvars ēkās)
- Palielināt **biometāna izmantošanu energoapgādē**, izbūvējot biometāna ievades punktus un nepieciešamo infrastruktūru.
- Palielināt iedzīvotāju un energokopienu iesaisti **decentralizētu atjaunīgās enerģijas risinājumu attīstībā un izmantošanā**.
(Atbalsts mājsaimniecībām AE risinājumu uzstādīšanā)
- Stiprināt energoapgādes drošību un energosistēmas noturību, attīstot rezerves jaudas, energosistēmas elastības risinājumus un kritiskās infrastruktūras aizsardzību.
(Mērķēti energoapgādes infrastruktūras aizsardzības un darbības nepārtrauktības pasākumi)

- **Energoefektivitāte ēku fondā**

- Paplašināt renovācijas atbalsta instrumentus un pilnveidot finanšu mehānismus ēku fondam, kā arī veicināt energoefektīvu un zema emisiju

līmeņa jaunbūvju attīstību, **nodrošinot tipveida tehniskos risinājumus**, kvalitatīvu uzraudzību un pieejamu ilgtermiņa finansējumu.

(Minimālie energoefektivitātes standarti, gandrīz nulles enerģijas ēkas, ēku automatizācijas sistēmas.

Jaunbūves bez emisijām: visas jaunās ēkas atbilst nulles emisiju ēkai)

- Paātrināt dzīvojamo un publisko ēku renovāciju.

(ALTUM ēku renovācijas programmas: Līdzfinansējums ēku renovācijai.

Publisko iestāžu enerģijas patēriņa samazinājums. Bāze: 0% (2021.g.); - 11,4% (2030.g.))

- Nodrošināt mērķētu atbalstu energoefektivitātes pasākumu īstenošanai **mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.**

Enerģētiskai nabadzībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. Bāze: 4,9% (2021.g.); <5% (2030.g.)

- Attīstīt **ēku digitalizācijas risinājumus**, ieviešot viedos skaitītājus, energopārvaldības sistēmas un datu risinājumus enerģijas patēriņa optimizēšanai.

- **Energoresursu u. c. tautsaimniecībai nozīmīgu resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana visos tautsaimniecības sektoros**

- Samazināt energoresursu izmantošanas intensitāti visos tautsaimniecības sektoros, ieviešot procesu automatizāciju, efektīvākus tehnoloģiskos risinājumus ražošanā un transportā.

(ALTUM ēku energoefektivitātes programmas: Līdzfinansējums ēku renovācijai. Enerģijas intensitātes rādītājs;

Rūpniecības energointensitāte: bāze: 7,8 MJ/EUR (2022, 2015.g. cenās); 6,24 MJ/EUR (2030.g.))

- Samazināt siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmu enerģijas zudumus un primārās enerģijas patēriņu, palielinot atjaunojamo energoresursu un atlikumsiltuma izmantošanu, kā arī ieviešot efektīvākas siltumapgādes tehnoloģijas.

(AE īpatsvars centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē)

- Paaugstināt tautsaimniecībā nozīmīgu resursu, tostarp ūdens, primāro izejvielu un dabas resursu izmantošanas efektivitāti, samazinot zudumus un veicinot resursu apriti.

- Mazināt atkarību no importētām izejvielām un stiprināt kritisko materiālu piegāžu drošību, diversificējot piegādes avotus stratēģiskiem (kritiskiem) materiāliem, efektīvāk izmantojot vietējos resursus un attīstot pārstrādi un otrreizējo materiālu apriti.

(Importēto energoresursu īpatsvars: bāze 45% (2024); trajektorija uz 2030.g)

- **Aprites ekonomikas principu integrēšana ražošanā un patēriņā, veicinot produktu ilgmūžību, atkārtotu izmantošanu, remontējamību un koplietošanu**

- Padarīt aprites ekonomikas principus par pašsaprotamu uzņēmējdarbības un patēriņa standartu, samazinot atkritumu veidošanos un veicinot produktu ilgmūžību, remontu, atkārtotu izmantošanu un pārstrādi.

(Sadzīves atkritumu pārstrāde: 60% no radītā daudzuma (2030.g.);

- Attīstīt atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru, modernizējot un pārprofilējot atkritumu poligonus, veicinot produktu dzīves cikla

pagarināšanu, pilnveidojot šķirošanas un pārstrādes jaudas, nodrošinot radioaktīvo atkritumu drošu apsaimniekošanu un īstenojot piesārņoto teritoriju sanāciju.

(Iepakojuma atkritumu pārstrāde: 70% no radītā daudzuma (2030.g.))

- Veicināt paradumu maiņu un ilgtspējīgas patēriņa izvēles, īstenojot mērķētus sabiedrības izglītošanas un uzņēmēju atbildības stiprināšanas pasākumus.

(Sadzīves atkritumu apglabāšana poligonos: 10% no radītā daudzuma (2035.g.);

- Integrēt aprites ekonomikas principus publiskajos iepirkumos.

- **Transporta sektora dekarbonizācija, attīstot transporta elektrifikāciju, ilgtspējīgu degvielu izmantošanu, uzlādes un alternatīvo degvielu infrastruktūru.**

- Palielināt bezemisiju transporta īpatsvaru, **elektrificējot transporta sistēmu** un uzlabojot sabiedriskā transporta un dzelzceļa pakalpojumu pieejamību un konkurētspēju

(AE īpatsvars transportā;

Moderno biodegvielu un biomasas degvielu īpatsvars transportā).

- Attīstīt **elektrotransporta uzlādes un alternatīvo degvielu uzpildes infrastruktūru.**

(izstrādāt nacionālo elektrotransporta uzlādes un alternatīvo degvielu infrastruktūras programmu. Kāpināt uzlādes tīkla jaudas TEN-T posmos)

- Nodrošināt atbalsta mehānismus bezemisiju un mazemisiju transporta attīstībai, sekmējot transporta parka atjaunošanu un pakāpenisku pāreju uz bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļiem visos transporta segmentos.

(atbalsts ar izmērāmu emisiju samazinājumu transporta sektorā)

- Paaugstināt kravu pārvadājumu efektivitāti, veicinot pāreju uz dzelzceļu, multimodāliem risinājumiem un bezemisiju tehnoloģijām.

- Veidot integrētu mobilitāti, kurā dzelzceļš, reģionālais un pilsētu sabiedriskais transports, mikromobilitāte un koplietošanas transporta pakalpojumi darbojas savstarpēji saskaņoti.

- Attīstīt drošu, nepārtrauktu un pieejamu velotransporta un gājēju infrastruktūru.

- Veicināt ilgtspējīgu degvielu un bezemisiju tehnoloģiju izmantošanu aviācijā un ūdens transportā.

- Attīstīt viedās transporta sistēmas un digitālus mobilitātes risinājumus, paaugstinot transporta sistēmas efektivitāti.

- **Ieguldījumi klimata pārmaiņu risku mazināšanā, veicinot noturīgas infrastruktūras attīstību un informētu un atbilstoši rīkošos sabiedrību**

- Ieviest **klimata risku finansēšanas un apdrošināšanas risinājumus**, lai mazinātu ekstremālu laikapstākļu radīto ekonomisko ietekmi.

- Prioritāri **atbalstīt un īstenot projektus ar augstāko klimata risku mazināšanas potenciālu**, tostarp plūdu riska mazināšanas, pielāgošanās karstuma vilņiem, kritiskās infrastruktūras noturības stiprināšanas un ūdens resursu pārvaldības jomā.

(Jaunbūvētu vai nostiprinātu piekrastes joslu, upju krasta un ezeru aizsardzība pret plūdiem (km);
ledzīvotāju skaits, kas gūst labumu no plūdu aizsardzības pasākumiem (iedzīvot. skaits))

- Pielāgot notekūdeņu attīrīšanas sistēmas aktuālajām **vides prasībām**, nodrošinot notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izbūvi un rekonstrukciju, kā arī uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu pieejamību.
(ledzīvotāju īpatsvars %, kuriem uzlabota ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitāte un pieejamība.)
- Modernizēt integrētu lietusūdeņu un notekūdeņu apsaimniekošanu, **pilnveidojot monitoringa un agrīnās brīdināšanas sistēmas**, paplašinot meteoroloģisko novērojumu infrastruktūru, kā arī nodrošinot infrastruktūras fizisko drošību.
- **Integrēt klimata riskus teritoriju plānošanā, būvniecībā un infrastruktūras attīstībā**, vienlaikus paredzot savlaicīgu risku identificēšanu un klimata pārmaiņu radīto kaskādes efektu mazināšanu.
(Ieviest klimata menedžerus visās pašvaldībās: kompetenču tīklojums.
Pašvaldību īpatsvars, kuru teritorijas attīstības plānošanas dokumentos integrēti klimata pārmaiņu risku novērtējumi un pielāgošanās pasākumi (%))
- Stiprināt pašvaldību, kopienu un uzņēmumu noturību pret klimata riskiem, pilnveidojot risku pārvaldību, civilās aizsardzības sistēmas, agrīnās brīdināšanas mehānismus un gatavību reaģēt uz ekstremāliem laikapstākļiem.
(Ieviest klimata menedžerus visās pašvaldībās: kompetenču tīklojums.
ledzīvotāju izpratne par rīcību katastrofu gadījumā: 62% (2023.g.); 74% (2027.g.)
- Stiprināt **veselības sistēmas noturību**, gatavību un reaģēšanas spējas klimata risku gadījumos, tostarp infekcijas slimību izplatības, karstuma viļņu un citu ar klimatu saistītu veselības apdraudējumu pārvaldībā.
- Ieviest **dabā balstītus risinājumus**, atjaunojot mitrājus, palienes un citas ekosistēmas, kā arī **attīstot zaļo infrastruktūru** klimata risku mazināšanai un pielāgošanās spēju stiprināšanai.
(Zaļā infrastruktūra, kas izveidota vai atjaunināta nolūkā pielāgoties klimata pārmaiņām (ha))
- Uzturēt, attīstīt un **modernizēt meliorācijas sistēmas un valsts ūdensnotekas**, uzlabojot ūdens režīma pārvaldību, mazinot plūdu un applūšanas riskus, kā arī stiprinot lauksaimniecības zemju un infrastruktūras noturību pret klimata pārmaiņu ietekmi.
(Lauksaimniecības un mežsaimniecības zemju platība ar funkcionējošām meliorācijas sistēmām (ha), %)

6.2. Dabas kapitāla apsaimniekošana un veselīgas ekosistēmas

- **Bioekonomikas attīstībai nozīmīgu teritoriju īpatsvara noteikšana, vienlaikus nodrošinot dabas vērtību saglabāšanu**

- Noteikt un saglabāt ilgtermiņā lauksaimniecības un mežsaimniecības saimnieciskajai darbībai pieejamās teritorijas.
(meži bez saimnieciskās darbības aprobežojumiem (saimnieciskie meži) veido vismaz 70% no meža teritorijas; *Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2026.- 2050. gadam/projekts*)
- Atbalstīt bioloģisko lauksaimniecību un videi draudzīgu pārtikas ražošanu.
(Izmantotās lauksaimniecības zemes platības īpatsvars bioloģiskajā lauksaimniecībā: 8% (2018); 25% (2030.g.)
- Mērķēti atbalstīt saimniecības, kas nodrošina ieguldījumu vietējās pārtikas ražošanas kapacitātes stiprināšanā un pārtikas nodrošinājumā.
(Izlaide uz vienu hektāru lauksaimniecības nozarē: 971 EUR/ha (2024); 2256 EUR/ha (2036.g.); *Rīcības plāns Latvijas lauksaimniecības izausmei 2026.–2036.*)
- Nodrošināt augstus pārtikas un dzīvnieku barības nekaitīguma, pārtikas kvalitātes, dzīvnieku veselības un labturības standartus visā piegādes ķēdē.
(No noteiktām dzīvnieku infekcijas slimībām oficiāli brīvas valsts statuss; Antimikrobiālo līdzekļu (t.sk. antibiotiku) pārdošanas samazinājums lauksaimniecības dzīvniekiem un akvakultūrā)
- Saglabāt un attīstīt lauksaimniecības un zivsaimniecības ģenētiskos resursus, tostarp veicinot zivju resursu ilgtspējīgu atražošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.
(Vietējo lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu saglabāšana)
- Izstrādāt un pilnveidot **taisnīgus kompensāciju mehānismus**, lai veicinātu zemes īpašnieku un uzņēmēju līdzdalību dabas daudzveidības saglabāšanā.
- **bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu funkciju saglabāšana un atjaunošana.**
 - Saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu funkcijas, īstenojot Nacionālā dabas atjaunošanas plāna pasākumus
(Ar atjaunošanas pasākumiem labvēlīgi ietekmētā biotopu platība; 15 797,9 ha (2024.g.) 198 050 ha; 198 050 ha (2030.g.);
Visu ekosistēmu atjaunošana)
 - Nodrošināt **bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu un atjaunošanu**, saglabājot zālāju biotopus, tiem raksturīgās sugas un ainavu daudzveidību.
(Pieaug bioloģiski vērtīgo zālāju platības; ha)
 - Integrēt dabas kapitāla vērtību attīstības un investīciju lēmumos, pilnveidojot dabas resursu un ekosistēmu sniegto ieguvumu novērtēšanu un uzskaiti.
(Pašvaldību īpatsvars, kurām veikts dabas kapitāla un ekosistēmu pakalpojumu novērtējums (%) un integrēts teritorijas attīstības plānošanā)
 - **Ierobežot invazīvo sugu izplatību**, mazinot to negatīvo ietekmi uz vietējām sugām, biotopiem un ekosistēmām.
 - Veicināt **zinātnē, datos un ietekmes novērtējumos balstītu lēmumu pieņemšanu** dabas kapitāla apsaimniekošanā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.
(Starpnozaru pētījumi zemes sektoram)

- **Uzlabota ūdeņu, augšņu un gaisa kvalitāte**
 - Mazināt difūzo piesārņojumu no lauksaimniecības un citām saimnieciskajām darbībām, uzlabojot barības vielu un citu piesārņojošo vielu pārvaldību un samazinot to nonākšanu ūdensobjektos.
(Augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars (%)) Uzlabot augsnes veselību, saglabājot augsnes auglību, palielinot organisko vielu saturu augsnē, kā arī mazinot eroziju, augsnes sablīvēšanos un degradāciju.
(Rīcības plāns Latvijas lauksaimniecības izaugsmei 2026.–2036.)
 - Atjaunot degradētas augsnes un ūdensobjektus, mazinot eroziju un uzlabojot ekosistēmu stāvokli.
(Atjaunoto degradēto ekosistēmu platība (ha))
 - Veicināt precīzās lauksaimniecības risinājumu ieviešanu, optimizējot mēslošanas līdzekļu, augu aizsardzības līdzekļu un ūdens resursu izmantošanu
(Saimniecību īpatsvars (%), kuras audzē kultūraugus atbilstoši integrētās audzēšanas vadlīnijām;
Amonjaka emisijas; bāzes gads 2005; samazināt par 1% (katru gadu))
 - Uzlabot gaisa kvalitāti, pakāpeniski aizstājot piesārņojošās apkures sistēmas ar tīrākām un energoefektīvākām tehnoloģijām, kā arī pilnveidojot gaisa kvalitātes monitoringu un pārvaldību.
- **Dabisko oglekļa piesaistītāju kapacitātes palielināšana.**
 - Uzturēt stabilu oglekļa neto piesaisti zemes sektorā, kā arī nodrošinot ilgtspējīgu mežu atjaunošanu.
 - Uzlabot saimniecisko mežu noturību pret globālo klimata pārmaiņu izraisītām dabas katastrofām un mežaudžu aizsardzību pret bojājumiem, lai Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta
 - Atjaunot mitrāju un kūdrāju hidroloģisko režīmu, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un palielinot oglekļa uzkrāšanu ekosistēmās.
 - (Sadarboties ar Ziemeļvalstīm par ZIZIMM datu monitoringu: Kopīga meža un lauksaimniecības zemes izmantošanas monitoringa attīstība.
SEG emisiju un CO₂ piesaistes balance (kt CO₂ ekv.); 4944,2 (2022.g.); -644 (2030.g.))